

K
R
Ö
N
I
K
A

BERG 2011

Bergs krönika 2011

Årgång 68

Berg lever och frodas. Vad som blir resultatet av de leaderprojekt som pågått under året kan vara svårt att sätta fingret på. Men de har fått människor att träffas i nya grupperingar och nya sammanhang. Det blåser liv i bygdegemenskapen och även föreningslivet får en skjuts.

I sådana tider är det inte svårt att få till en hembygdskrönika!

De båda leaderprojekten, arbetet kring den stängda kyrkan och älgforskningen som genomförs i våra trakter – det är aktuella spörsmål som berörs i årets krönika. Men vi blickar också bakåt: I det korta perspektivet till Lädja Väveri som blomstrade under en kort period på 1950-talet. Betydligt längre historiskt perspektiv har Karl Johan Krantz i sin artikel om bygdeförsvaret, som resonerar kring hur det såg ut på medeltiden. Hur bygdens försvar sett ut i olika tidsepoker ska vi återkomma till i krönikan.

Vi önskar er god läsning och vill än en gång framföra vårt tack till alla som på olika sätt medverkat till att Bergs krönika, årgång 68, blivit verklighet. Tack alla skribenter, alla som bidragit med foton och inte minst alla som kommit med goda idéer.

Berg i mars 2012

Redaktionskommittén

Kerstin Haggren

Sune Andersson

Jerker Haglund

Omslagsbild: Bilden är tagen den 21 augusti utanför den ännu stängda Bergs kyrka. Drygt 100 personer hade mött upp då Stödgruppen Öppen kyrka i Berg presenterade sin budkavle och 700 namnunderskrifter överlämnades till kyrkorådet.

Bilder på sista sidan: Stickehyvling och utställning vid Lädja skola. En av aktörerna i Lodhga-spelen, Lädjaloppet för barn samt från Lilla Björkas sommarutställning.

Deltagarna i året rotevandring har klättrat upp på den vackra utsiktspunkten Tornåker vid Holma.

Verksamhetsberättelse

Bergs hembygdsförening sammanfattar verksamheten under 2011.

Styrelsen har under verksamhetsåret bestått av följande ledamöter:

Bengt Göransson, ordförande

Torsten Persson, sekreterare

Lena Johansson, kassör

Övriga ledamöter: Erik Andersson, Ingrid Johansson, Eva Karlsson, Sara Karlsson, Lars Nyvall.

Suppleanter: Inga-Gun Andersson, Irene Eng, Barbro Ahl.

Revisorer: Ewert Ericsson (smk), Filip Karlsson, med Lars-Erik Persson som revisorssuppleant.

Redaktionskommitté, Bergs krönika: Kerstin Haggren (smk), Sune Andersson, Jerker Haglund.

Arkivansvarig och förmedling av äldre krönikor: Bengt Göransson, Lena Johansson.

Stugvärdar: Eva Karlsson, Barbro Ahl, Ulla Weis.

Gårds- och inventariekommitté: Erik Andersson (smk), Gustav Andersson, Bengt Bengtsson, Folke Johansson, Kennet Johansson, Karl Heintz Weis.

Ledamot i styrelsen för Lilla Björka: Eva Persson.

EU-ansvarig Bengt Bengtsson.

Roteombud:

Björka/Herrgården	Barbro Ahl
Ernatorp	Kent Eng
Holma/Ramsås	Stefan Gustafsson
Sandvik/Matkull	Ian Wennerholm
Lövhult	Gunnar Larsson
Rösås	Folke Johansson
Hult	Gustaf Andersson
Lädja	Cecilia Hedstig
Hjulatorp	Bertil Johansson

Valberedningen: Gunnar Larsson (smk), Evert Eriksson, Karl-Johan Krantz.

Verksamhet

Styrelsen har under verksamhetsåret, utöver konstituerande sammanträde i samband med årsmötet, haft åtta sammanträden, inklusive ett telefonmöte.

Medlemsantalet är relativt konstant. Ungefär halva Bergs befolkning, omkring 250 personer, är medlemmar. Exakt antal är svårt att uppge då vi har familjemedlemskap.

Årsmötet hölls i Bygdegården 27 mars 2011, med ett trettiotal medlemmar närvarande. Erik Andersson visade diabilder och berättade om Gustafs Bjursjö. Björka/Herrgården ansvarade för kaffe med tilltugg.

Under april månad fejade flinka medlemmar hembygdsgården både in-och utvändigt. Hembygdsgården blev därmed redo att ta sig an årets aktiviteter.

Först ut var Påsksmäll i Berg. På påskdagen öppnade vi hembygdsgården för årets första besökare. Vi deltog med en öppen hembygdsgård och kaffeservering i ett arrangemang av Branding Berg.

Valborg firades som traditionen bjuder med vårelld, kyrkokör och kaffeservering. För andra året samarbetade vi med sockenrådet och Lädja Badplatsförening. Årets valtalare var Torsten Persson, Sjögården, som på

Valborgsfirande i hembygdsgården, med tipspromenad för gamla och unga. På trappan står ordföranden Bengt Göransson och i köket Lena Johansson och Bette Wahlberg.

ett underhållande sätt bland annat berättade om kulturskillnader mellan Sverige och Iran utifrån en egen resa tillsammans med hustru Eva till Iran.

Sommaren med Bergveckan

Hembygdsgården var öppen hela Bergveckan samt söndagseftermiddagar och onsdagskvällar från mitten av juli till mitten av augusti. Onsdagskvällarna var i samarbete med Lilla Björka. Öppettiderna ökade något jämfört med tidigare år.

Under Bergveckan, förutom torsdagen, serverades goda våfflor, under Kennet Johanssons ansvar.

Onsdagskvällen har sen många år varit "vår" kväll. I år var temat Någonstans i Sverige, beredskapstiden och framåt. Margareta Westström kåserade om småländska kafferep och Curt Gustavsson spelade svensk 40-talsmusik. Lena Johansson hade ett bord med "utlåningshattar" från 40- och 50-tal, Kronobergs regionteater hade lånat ut kläder från beredskapstiden och ordföranden uppträdde i tidstypisk uniform. Kaffet smakade bra och myggen var tämligen skonsamma.

Torsdagens da capo av kringeltävlingen slog rekord. 20-talet bidrag av både matiga och söta kringlor mottogs, numrerades, diplomerades och provsmakades. Samtidigt kunde man lyssna till "Egon i Oreda", Anders Carlberg, som berättade och broder Gunnar som läste några kapitel ur

Karl-Olof Gustavssons underfundiga träfigurer finns att beskåda i hembygdsgårdens uthus.

andra boken. Man kunde dessutom beundra Jonatan Karlssons kunskaper i origami. Ytterligare en bit "trolagårdsgård" byggdes och fikapengarna gav klirr i kassan.

Årets slättergille ägde rum den 22 juli. Uppslutningen var god och arbetet var avklarat på mindre än två timmar. Slätterorkestern underhöll och efter avslutat arbete ljöd välling-klockan. Då var det dags för slättergröt, kaffe och smörgås, ordnat av Ernatorps rote under ledning av Irene Eng.

Sensommar och höst

Rotevandringarna har de senaste åren samlat mycket folk, så också i år. Årets historiska vandring

Loftet, ett av hembygdsgårdens uthus.

ägede rum i Holma rote den 14 augusti. Det var många deltagare som samlades på gårdsplanen hos Stefan Gustafsson och som sedan förflyttade sig mellan byarna Holma, Ramsås och Fagerås. Huvudciceron var Bengt Jonasson men han hade mycket god hjälp av Stefan Gustafsson, Ewert Ericsson, Lars-Göran Johansson och Lars Nyvall.

Alla föreningar i Berg har inbjudits att arrangera föreningskafé på Lilla Björka. Hembygdsföreningen var värd tillsammans med Gustafs Bjursjö den 2 oktober. Kaféet besöktes av ett 30-tal gäster. Kennet Johansson ansvarade för våfflorna.

Vi kurade skymning den 7 oktober och återupplivade med hjälp av dvd några klädesuppvisningar från början av 90-talet. Märta Schleckers kunskaper och engagemang imponerade ännu en gång.

Slutord

Ekonomi är god. Försäljningen av krönikan och medlemsavgifter ger stabila inkomster. Vi har ett stort lager av äldre krönikor. Vi kommer att satsa ytterligare på att minska vårt lager. Under 2012 kommer vi att erbjuda en samlingsbox med plats för samtliga årgångar. Bergs krönika är unik. Den har getts ut varje år sedan 1944 och är en ovärderlig dokumentation över en bygd. Kom gärna med bidrag. Har du inte alla årgångar, se till att skaffa dem. Redaktionskommittén är värda allt beröm för sitt arbete.

Under året har vi medverkat i leaderprojektet Lärande Bygd (<http://larandebygd.wordpress.com/>) Kopplingen mellan Elin Wägner och hembygdsföreningen är unik. Hon är en av initiativtagarna till vår hembygdsförening. Hembygdsgården fanns inte på Elins tid. Men nu när den ligger i anslutning till Lilla Björka har vi försökt att minska avståndet, både bokstavligen och bildligt. En ny kortare stig har anlagts mellan husen och efter trädfällning och slyröjning har utsikten mellan de båda husen avsevärt förbättrats.

Arbetet i Lärande bygd har också ökat samarbetet mellan kringliggande hembygdsföreningar.

Som ett litet tack för allt arbete många personer har lagt ner på hembygdsföreningen inbjöds flitiga personer till en enklare måltid på Pannkakshuset i Tolg. Styrelsen vill än en gång tacka alla för allt arbete som nedlagts under året .

Bengt Göransson

Torsten Persson

Lena Johansson

På Sjögårdens altan sitter Kerstin Pettersson (Frisk) Ally Johansson (Andersson) och Rut Fransson.

Lädja Väveri i Lädja Sjögård

av Monnica Söderberg

Flory Gate i Rösås startade under 1950-talets första hälft ett väveri som gav unga flickor arbete. Monnica Söderberg, kulturjournalist bosatt i Öjaby, lärde känna Flory när hon under några år på 1990-talet var sekreterare i hennes stipendiefond. Hon berättar här historien om ett framgångsrikt, men kortvarigt, väveri.

Historien om Lädja Väveri handlar om en idé som slog rot och blev till ett blomstrande hantverksföretag under halva 1950-talet. Bakom alltihop stod Flory Gate och hennes anställda, flickorna från bygden som framgångsrikt vävde brukstextilier och mattor.

Flory Gate köpte gården Rösås 1940. Hon hade då brutit upp från äktenskapet med glaskonstnären Simon Gate. Här ville hon bedriva jordbruk efter egna ideal. I Lilla Björka, bodde hennes goda vän Elin Wägner.

– Elin Wägner och jag tänkte att flykten från landsbygden kunde hejdas om flickorna kunde få arbete på orten. Vi planerade ett bageri men det blev inget av det på grund av hälsovårdsmyndigheternas regler, berättade Flory för mig.

Väveri för att skapa arbete

Det blev i stället ett väveri i Lädja Sjögård, som Flory köpte och lät modernisera. Väveriet startades av Flory året efter Elin Wägners död.

I Bergs krönika 1988 skriver hon så här:

”År 1950 startades ett litet företag i Lädja Sjögård. Mangårdsbyggnaden stod där nyrenoverad ända från grunden. Vatten och avlopp var indragna i båda våningarnas kök, ett på nedre botten och två där uppe. Avloppsledningen var försedd med två slambrunnar på sin väg ner till sjön. Huset gamla planlösning var orörd.....Nå, här skulle nu startas ett väveri.”

Flory resonerade som så, att avfolkningen på landsbygden kanske kunde hejdas om flickorna fick möjlighet till betalt arbete i bygden. ”Kunde man dessutom anknyta till hantverkstraditioner i bygden, vore även det av värde. Inte endast anknyta utan utveckla och införa nya kvaliteter. Och valet föll på vävkonsten”, skriver hon.

Flory Gate hade ingen formell textil utbildning. Det bekräftas av hennes son Ulf Gate:

– Hon var självlärd. Hon hade snappat upp kunskap om vävning där hon kom åt. Det var sån hon var, öppen för kunskap och nyfiken hela livet.

–Vad jag förstår, tillägger han om stämningen i väveriet, rådde ett gott kamratskap där. Det fanns ingen chef att bråka med.

Flory ansåg att livet inte bara bestod av arbete. När så behövdes fick väverskorna fritt för att hjälpa till hemma på gårdarna, vilket framgår i intervjuerna med dem!

Skola för unga flickor

Våren 1950 kom textilkonstnären Solvig Cyrus-Eggers från Göteborg till Lädja för att lära upp de nyanställda flickorna och leda arbetet i väveriet. Flory skötte affärerna. Det var en kommersiell verksamhet där allt producerades för att säljas. I hennes huvudbok om Lädja Väveri, som finns i

De stolta väverskorna Ally Johansson (Andersson), Kerstin Pettersson (Frisk), Kerstin Pettersson (Faxagården) och Birgitta Pettersson (Svensson).

hembygdsföreningens arkiv, framgår att verksamheten gick med vinst.

Flickorna, som anställdes, var: Irma Svahn från Lädja, Kerstin Pettersson från Faxagård, Iris Persson, Lädja, Kerstin Pettersson, Lädja, Ally Johansson, Ekenäs, Birgitta Pettersson, Backagård, Jane Gate, Rösås, Ulla i Dalen (efternamn okänt) och Ann-Sofi Lundgren, Aneboda.

Solvig Cyrus-Eggers bodde i den ena lägenheten på ovanvåningen. I den andra bodde Rut Fransson. Hon städade, eldade i kakelugnarna och köksspisen och nystade garn på skyttelstickorna. Väveriet fanns på nedre botten.

När jag på 1990-talet pratade med Flory om väveriet, nämnde hon vad

Flory Gate 1904–1998

Flory Gate var född i Göteborg. Sedan hon brutit upp från äktenskapet med glaskonstnären Simon Gate, verksam i Orrefors, och även lämnat jobbet i sin brors affär Virknålen i Göteborg, köpte hon gården Rösås för att bedriva jordbruk. I Berg fanns redan Elin Wägner som hon lärt känna på 1930-talet och deras nära vänskap varade livet ut. Tillsammans deltog de i debatten för kvinnors situation, fred och frihet. Flory Gate pläderade också för ett jordbruk i samklang med naturen och stiftade på 1980-talet stiftelsen Fred med jorden.

Flory Gate

jag minns, att hon hade köpt vävstolar som vävaren Carl G. Widlund använt på Saxylle Kilsund i Boråstrakten. Jag har försökt att kolla detta men från Saxylle meddelas att man inte har något historiskt material kvar.

Kvaliteten viktig

I början vävdes många olika textilier, som mönstrade dukar och löpare, filtar i helylle, mattor i nöthårgarn och trasmattor.

”För mönster och färgsättning, inköp av varp- och inslagsgarn svarade Solvig Cyrus-Eggers. Hon hade stora krav på kvaliteten, på jämna fina kanter och välflätade fransar som avslutning och var tekniskt mycket mångsidig och kunnig”, skriver Flory.

Men efter bara ett år hade väveriets boss, som Flory kallar henne i sina minnesanteckningar, tröttnat på den småländska landsbygden och bestämde sig för att flytta hem till Floda.

Hur skulle det nu gå? frågade sig Flory, men fann snart på råd.

Framgångsrik resa

Florys initiativ blev en skjuts uppåt i textilbranschen för Lädja Väveri, kan man gott påstå! Så här gick det till:

Flory kände den prisade textilkonstnärinnan Elsa Gullberg som hade en välrenommerad textilateljé, AB Elsa Gullberg Textilier och Inredning, adress Hamngatsbacken i Stockholm.

Enligt Florys minnesanteckningar körde hon själv till huvudstaden med egen bil. Bagaget var fyllt med väveriets produkter. Hon stegade upp till Elsa Gullberg och visade upp vad man kunde väva i Lädja. Därefter gick

Väverskor vid en paus i arbetet: Iris Persson, Kerstin Pettersson (Faxagården), Kerstin Pettersson (Frisk), Ally Johansson (Andersson), Ulla i Dalen (efternamn okänt) samt Birgitta Pettersson.

hon Strandvägen fram till Svenskt Tenn och fick träffa Estrid Ericson som mycket vänligt talade om vilken typ av vävnader hon var intresserad av.

"Hon köpte genast det som passade i hennes affär," skriver Flory.

Hos Elsa Gullberg hade hon lämnat några av väveriets mattor till påseende. De fick godkänt. Elsa bjöd Flory på affärslunch och föreslog att Lädja Väveri i fortsättningen enbart skulle väva åt henne. Vilken framgång för ett nystartat väveri! Väverskorna och Flory hade visat vad de kunde!

Fruktbart samarbete

Elsa Gullberg skulle, enligt affärsuppgörelsen, förse Lädja Väveri med vävstolar och garner, med beskrivningar på hur mattorna skulle vävas samt stå för mönster och färgsättning. Den ekonomiska ersättningen skulle utgå per vävd kvadratmeter mattyta beroende på kvalitet. Lädja Väveri skulle stå för ackordslöner till väverskorna. Mellanskillnaden skulle tillfalla väveriet för att bestrida övriga kostnader.

Flory blev presenterad för en fröken Pettersson som skulle komma ner till Lädja Väveri och lära upp väverskorna i de kvaliteter som skulle vävas, enligt Elsa Gullbergs design. Fröken Pettersson hade eget väveri

som arbetat för AB Elsa Gullberg men nu skulle hon upphöra. Flory kom kanske lägligt till Elsa Gullberg som såg en möjlig ny vävkontakt?

Flory skriver om fröken Petterssons framgång:

– Jag fick veta att hon arbetat ihop till ett frikyrkligt kapell. Optimistiskt tänkte jag: då skall väl jag åtminstone få inkomster och utgifter att gå ihop.

Stora vävstolar

Elsa Gullbergs fyra stora vävstolar kom snart till Lädja. De hade alla namn; Baltzar, Ingemar, Moses och Jacob. Bommarna var tillverkade av järnvägsräls och klädda med trä. De vägde mycket och de längsta var cirka fem meter långa. Det krävdes många mäns krafter för att baxa in dem i vävstugan via fönstren. Därinne sattes vävstolarna ihop. Det var utmärkta vävstolar.

”Bommarna sviktade inte hur hårt än varpen spändes”, upplyser Flory i sina minnesanteckningar.

Snart vävdes mattor i röllakan, rya, hel- och halvflossa, skyttlade rosengångsmattor samt en kvalitet där trasor och nöthår omväxlande slogs in i ränder, en teknik som kallades TN. Alla varpar var av lingarn.

I Baltzar, som var bredast, vävdes en skyttlad fyra meter bred nöthårsmatta som skulle ligga i aktersalongen på en båt och formas efter båtens ytterkonturer. Det finns ingen anteckning om hur lång mattan vävdes, men Ally Andersson minns att den blev sex meter lång.

I Ingemar vävdes en helflossa som var 3,5 meter bred och 6,5 meter lång. Den beställdes till ett styrelserum i Malmö. Runt kanterna löpte en mönstrad bård kring ett mittfält av blandade röda nyanser. Den tog tre och en halv månad att väva.

”Dessa två mattor lär ingen av oss ha glömt på grund av alla svårigheter de beredde oss!” mindes Flory.

Slutet för väveriet

1955 köpte Elsa Gullberg en fastighet i Vaxholm. Där planerade hon att starta ett nytt väveri i egen regi. Ateljén i Stockholm överläts på barnen. Nu ville hon ha upp sina utlånade vävstolar från Lädja. Så blev det. Därmed upphörde Lädja Väveri.

Två av väverskorna, Ally i Ekenäs och Kerstin i Lädja, följde med till Vaxholm när vävstolarna återsändes till Elsa Gullberg. De stannade någon månad för att väva för henne men sedan kallade hembygden igen.

Väverskorna minns

De tre väverskorna, Ally Andersson, Kerstin Petersson och Kerstin Frisk berättar om Lädja väveri för Monnica Söderberg.

Ally Andersson, som då hette Johansson i efternamn, bor i Lammhult. Hon berättar så här om hur det kom sig att hon började väva och om åren i Lädja Väveri:

“Jag var kring femton år då jag fick pröva på att väva med min mamma. Jag fick sitta till i hennes vävstol. På den tiden vävdes det i nästan alla hem.

Fru Gate kände mina föräldrar. Hon var mån om att vi flickor skulle kunna stanna i trakten och få ett riktigt arbete med lön. Det var bland annat därför som hon satte igång med väveriet.

När jag var i 20-årsåldern frågade hon om jag ville börja arbeta i väveriet. Det ville jag. Vi var några unga flickor från trakten som 1949 började väva för fru Gate då hon startade Lädja Väveri i Lädja Sjögård. Ja, officiellt skedde starten 1950, men som jag minns det var vi på plats 1949.

Det var ett riktigt jobb med lön. Jag tror att jag hade en krona i timmen. Jag tyckte om att väva för fru Gate. Vi vävde med linnevarp och inslag i ull, lin och nöthår. Vi vävde mest mattor. Vi vävde några rutiga smådukar i bomull i de mindre vävstolarna, men det blev inte mycket sådant.

Solvig Cyrus-Eggers var noggrann i arbetet. Hon såg till att vi fick kanterna jämna. Det var viktigt för helhetsintrycket av en väv, tyckte hon. Vi snurrade eller flätade mattfransarna.

Alla hjälptes åt att sätta upp väven. Vi varpade, solvade och knöt fram. Rut Fransson, som bodde på ovanvåningen i lägenheten åt söder, nystade garn på skyttelstickorna. Solvig Cyrus-Eggers bodde i den andra delen ovanpå, i lägenheten åt norr. Hon slutade efter ett år och flyttade från trakten. Det var då som fru Gate tog kontakt med textilkonstnärinna Elsa Gullberg i Stockholm. Hon lånade ut fyra stora vävstolar till oss.

Jag minns en nöthårsmatta som var 4 meter bred och 6 meter lång. Vi satt fyra stycken i den största vävstolen, det var Baltzar, och vävde den. Mattan

” —————
Jag minns en nöthårsmatta som var 4 meter bred och 6 meter lång. Vi satt fyra stycken i den största vävstolen, det var Baltzar, och vävde den.
————— ”

skulle ligga i aktersalongen på en båt och formas som båtens ytterkanter. Den gick i blågrå nyanser.

Vi vävde en stor matta i Ingemar också, en helflossa till ett styrelserum i Malmö.

Mattorna var så långa att vi fick rulla ut dem hos fru Gate i Rösås. Vi hängde även upp mattor i Missionshuset är att kunna granska dem i sin helhet.

Sedan vävde vi en stor röllakansmatta med invädda fiskar. Fru Gate hjälpte oss att få rätt på hur vi skulle forma fiskarna. Hon var duktig i vävning.

Vi vävde några mattor i rosengång och helflossor, ryor och flera röllakansmattor, de var populära. Jag minns en matta i hålkrus också, en liten som vi vävde på prov som dörrmatta. Den var 60–70 cm lång. Kanske vävde vi fler av den sorten på beställningen? Kanske någon annan minns det?

Sammanhållningen var god. Vi hade roligt tillsammans. Vad jag minns åkte vi till Stockholm en helg. Fru Gate och hennes dotter Barbro skjutsade oss i bil. Om jag inte minns fel, var vi på ett nöjesfält och så besökte vi Elsa Gullbergs ateljé.

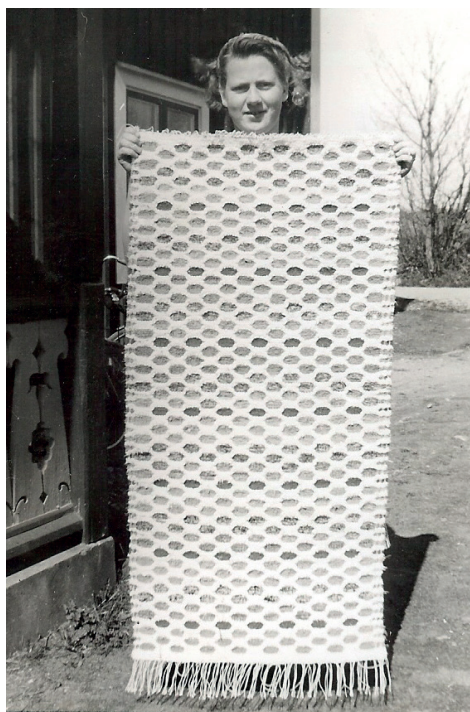
Elsa Gullberg återtog vävstolarna 1955. Det året upphörde Lädja Väveri. Kerstin i Lädja och jag var med upp till Vaxholm och lämnade tillbaka vävstolarna. Vi stannade en månad och arbetade för Elsa Gullberg.

Kerstin Pettersson i Faxagård, gift Petersson och boende i Hjortsberga, berättar att hon började på Lädja Väveri då hon var 15 år 1950. Hon slutade där 1953 för att studera på en lanthushållsskola i Skåne.

“Vi var alla kring 15–16 år när vi började i väveriet. Vi hade slutat skolan då. Vi började 7, halv 8 på morgonen och höll på till kl 17. Vi fick ta fritt

Mattorna vävdes på beställning och kunde vara många meter breda och långa. På bilden Kerstin Pettersson (Frisk) och Kerstin Pettersson (Faxagården) vars berättelser om den här tiden ni kan läsa här intill.

Ally med hållkrusmatta som funnits i Knapagården.

Väverskornas löner 1951:

För röllakan betalades 22,20 kr per kvm. Beräknad dagsproduktion 0,5 kvm.

För röllakan med invävda fiskar betalades 27 kr per kvm. Beräknad dagsproduktion 0,45 kvm.

Skyttlade nöthårsmattor upp till tre meter breda 10,20 kr per kvm. Beräknad dagsproduktion 1,2 kvm. Bredder över 3 meter 12 kr per kvm.

Halvflossa 30 kr per kvm, beräknad dagsproduktion 0,5 kvm.

Rya 30 kr per kvm. Beräknad dagsproduktion 0,4 kvm.

1952 vävdes 85,21 kvm rosengång, 142,19 kvm röllakan och 110,56 kvm trasmattor.

för att hjälpa till hemma om det var särskilt bråttom med skörden.

Fru Gate var skicklig med att leda väveriet. Hon kunde mycket om vävning. När det gällde de skyttlade båtmattorna i nöthår styrde hon hur vi skulle göra och hur vi skulle minska i kanten så att formen blev den rätta. Vi vävde flera båtmattor i nöthår. Beställare var fru Gates familj i Göteborg.

Vi hade stora vävstolar till fru Gates mattor och små vävstolar som vi i början vävde dukar och löpare i.

Solvig Cyrus-Eggers var i pensionsåldern då hon arbetade i väveriet. Hon tänkte inte på att vi flickor var så unga. Hon tog oss för vana vävare.

Kerstin Pettersson i Lädja och jag vävde ihop. Vi började med att väva en stor trasmatta. Den skulle till fru Gates föräldrar i Särö. Det var innan Elsa Gullberg-tiden. När vi skulle börja väva för henne 1951 kom de fyra stora vävstolarna på plats.

Garnerna till röllakansmattorna fick vi från Elsa Gullberg. Hon hade valt färgerna till varje matta. Men hur vi skulle väva mönstren fick vi lista

Ett av manfolk förstärkt vävarlag. I bakgrunden Lädja Sjögård 4: Magni Pettersson, Irma Svahn. Ann-Christin Svah, Kerstin Pettersson (Faxagården), Ulla I Dalen (efternamn okänt), Kertstin Pettersson (Frisk), Ally Johansson (Andersson), Birgitta Pettersson, Solvig Cyrus-Eggers, Jane Gate och John Persson. Barnet??????

ut själva. Elsa Gullberg kom ner till väveriet ibland. När vi frågade hur vi skulle göra med mönstren sade hon till oss att titta mot sjön och skogen. Där har ni färgerna och mönstren, sade hon. Hon verkade lita på att vi kunde vår sak.

Vi hjälptes åt att sätta upp väven i Elsa Gullbergs stora vävstolar. Vi satt fyra i dem och vävde de stora mattorna. Jag vävde in EG uppe till höger på mattan. Vi använde aldrig någon märkning för Lädja Väveri, vad jag minns."

Kerstin Frisk bor i Moheda. Hon minns tiden i Lädja Väveri med stor glädje, precis som Kerstin och Ally.

"Jag var nog den yngsta i väveriet, knappt 15 år. Fru Gate frågade mig om jag ville börja arbeta i väveriet. Det ville jag fast jag hade inte så stor erfarenhet av vävning. Men man var lättlärd på den tiden så det gick bra. Det kändes viktigt med ett riktigt jobb.

Jag minns att Rut Fransson hjälpte till med garnerna, hon städade och skötte eldningen. Solvig Cyrus-Eggers såg så förtryckt ut på något vis, men hon var duktig och höll ordning och reda i väveriet. Jag kan se henne framför mig med glasögonen på näsan och det långa, grå håret uppsatt i knut. Hon såg gammal ut, tyckte jag på den tiden. Hon var noga med att vi fick fina kanter på mattorna. Det sitter i när jag ser en väv, jag tittar på hur kanterna ser ut.

Jag minns en stor trasmatta med ljusa kanter, röd bård och blått i mitten. Det var väl den mattan som skulle till fru Gates föräldrar, eller familj i Särö. Den vävde vi före Elsa Gullbergtiden i en stor vävstol som fru Gate ordnat med. Jag minns också de små vävstolarna som vi vävde dukar och löpare i.

Ryorna var roligast att väva. En av ryorna var som rutig i mitten och hade en blommig kant. Vi vävde den nog med växtfärgade ullgarn. Fru Gate var ju skicklig med att växtfärge ullgarn. Jag tror att hon växtfärgade trasorna till trasmattorna också. Hon var så intresserad av arbetet i väveriet och hjälpte oss att få rätt på inslagen och kanterna. Hon gav sig inte. Oh, vad hon fick jobba!

Jag blev nog inspirerad av fru Gates växtfärgning för jag växtfärgade ett ullgarn med hundkäx och stickade en jumper åt mig själv. Garnet fick en gulgrön nyans och jumpern blev så fin. Jag var så glad för den, men den är utsliten för länge sedan.

Det var hårt och tungt att väva i de stora vävstolarna som Elsa Gullberg lånade ut. Vi nådde knappt ner till tramporna. Men de stora mattorna i röllakan och flossa blev fina. Vi satte EG i ena hörnet av röllakansmattorna och årtal också.

Första tiden vävde Kerstin och jag ihop, och sedan när Kerstin slutade, blev det Ally och jag. Vi var de sista kvar. Vi hjälpte till att packa ihop de stora vävstolarna. Sedan följde vi med till Elsa Gullberg i Vaxholm och stannade hos henne en månad och vävde.

Vi hade roligt ihop i väveriet. Vi hade en arbetsplats att komma till där vi fick lön. Jag ångrar att jag inte passade på att väva en matta åt mig själv där”.

Läs mer:

Elsa Gullberg textil pionjär, utgiven av Nationalmuseum 1989.

“Den Dansande Damastvävaren” om Carl Widlund, Nordiska Museets förlag. Bergs krönika 1998. om Flory Gate.

Flory Gate själv till höger tillsammans med Ally Johansson och Kerstin Petersson (Frisk).

Rut Fransson, med barnet Inga-Lill, och Ally Johansson (Andersson) visar en matta med fiskmotiv, Elsa Gullbergs kännemärke.

Elsa Gullberg:

Elsa var en viljestark modernist som fick verka i en dynamisk samhällsutveckling. Hon föddes i Malmö 1886 och dog i Stockholm 1984.

Elsa satt aldrig i en vävstol, sägs det, men hon kunde vävtekniker. Hon hade utbildning från Tekniska skolan och Högre konstindustriella skolan i Stockholm, nuvarande Konstfack, och tog sin examen där 1907.

Hon startade den egna firman AB Elsa Gullberg Textilier och Inredning på Hamngatsbacken i Stockholm 1927. Hennes devis lød: Konstnärer till industrin.

Hon anlätade kända konstnärer och formgivare som Carl Malmsten, Märta Afzelius, Victor (Vicke) Lindstrand, Arthur Percy och Viola Gråsten att rita mönster till textilier. Hon designade även själv.

Utan Elsa Gullbergs insats hade varken Wilhelm Kåge kommit till Gustavsberg eller Edward Hald till Orrefors glasbruk, påstår en del källor.

Bygdeförsvaret sedan medeltiden

av Karl Johan Krantz

Hur har försvaret sett ut genom historien, sett från vår lokala horisont? Karl Johan Krantz i Bråt, historiker och tidigare chef för Smålands museum, inleder en serie artiklar med att måla upp bilden av vårt medeltida bygdeförsvaret.

För 15 år sedan lades den sista infanteribrigaden (IB 11) i Kronobergs län ned. Det var en följd av att Kronobergs regemente halade flaggan 1992 och ett led i den nationella omstruktureringen av rikets väpnade styrkor. IB 11 hade sina mobiliseringsförråd spridda över länet. Även i Bergs socken fanns flera förråd av stor betydelse för att brigaden skulle kunna fungera. Socknen hade alltså ända in på 20:e århundradet en betydelsefull roll i rikets försvar.

Men långt innan dess ställde bygden upp i ett begynnande nationellt försvar. Under århundraden har bygder varit beredda att med väpnad makt freda sig, de sina och nationen. Under tiden efter Dackefejden skedde det i organiserad form med ett försvar indelat i förband med kontrakterat folk. Grunden för verksamheten var vad den odlade jorden gav. I kommande artiklar i krönikan kommer reflektioner att ske kring hur 1600-, 1700-, 1800- och 1900-talens nationella militära organisation i Berg tedde sig.

Men hur var det innan dess? Förekom det bara bondeuppbåd utrustade med jordbrukets verktyg? Var militära handgemäng mest att likna vid storstilade byslagsmål? Hade Bergborna en funktion att fylla under de krig som präglade tiden efter Alsnö stadga 1280, då skattefrihet för dem som red för kungen bekräftades? Ja hur var det, vem red för kungen?

Skattefrälset växer fram

I alla bygder har det under alla tider funnits folk som haft det bättre ställt än andra. De kunde äga eller disponera mer och bättre jord än andra. Det gav ett bättre utfall av markbruket och möjliggjorde att kunna hålla flera kreatur, kanske även häst. Rikedom räknades i fast egendom och djur, sådant som kunde ge avkastning likt pengar på banken eller i aktier.

Under den tid då nationalstaten Sverige började ta form stod kampen mellan de mest förmögna om vem som skulle styra. Olika släkter lierade

sig med varandra för att kunna dominera över andra grupper av mäktiga personer. Militära medel var ett sätt, om än kostsamt, att behärska andra. För att förfoga över militära förband krävdes pengar. Ju mer makt, desto större resurser krävdes för att kunna dominera.

För den som gjorde anspråk på att väljas till kung krävdes därför resursanskaffning genom skatteuttag av dem som ägde sin jord eller bedrev handel som hantverkare eller krämare. En del kunde befrias från skatt, frälsas, genom att ställa upp som ryttare i den mest kostsamma delen av de kungliga förbanden, alltså rytteriet. Genom att hålla såväl karl och häst som rustning i form av vapen och personskydd befriades vederbörande från skatt. Man blev frälst från skatteuttag. Men det krävde att både ryttaren och hästen jämte vapen och skyddsutrustning var i godtagbart skick. Bekräftelsen av skattebefrielse för beriden tjänst skedde under Magnus Ladulås på ön Adelsö i sjön Mälaren. Frälset kunde vara världsligt eller andligt vilket innebar att även präster kunde skattebefrias om de red för kungen. Indelningen av samhället i klasser skedde i grupperingar som adel (Adelsö), präster, borgare och bönder. Även bland bönder fanns naturligtvis välbärgade som kunde rida för kungen och på så vis bli "förädlad" det vill säga frälse.

Långt innan Riddarhuset i Stockholm blev en realitet under 1600-talets första hälft, kunde många i kraft av rikedom göra anspråk på att vara frälse, så länge de ställde upp med ryttare och häst när kungen gjorde sådana anspråk. Genom Riddarhusordningen 1626 blev adelskap en socialt avgränsad möjlighet för dem som tillhörde ätter som introducerades och accepterades på riddarhuset. Utan introduktion accepterades man inte av den övriga adeln, som dessutom lät sig indelas i tre klasser, herreklassen, riddarklassen och svenneklassen. Till de senare kom alla de att höra som nyadlades under de karolinska kungarnas maktutövning, det vill säga militäradeln.

Frälse i Berg

På vilket sätt påverkade den medeltida utvecklingen Berg? Hur kan man i en bygd fattig på historiska källor från medeltiden forma idéer om dåtida militära engagemang? Det går, men resultatet blir sprött och bygger mest på hypotetiska resonemang. Först och främst är det klokt att veta att Småland överlag var fattigt på frälsepersoner. Rika jordbruksbygder som Öster- och Västergötland hade större andel frälse, i kraft av stora gårdar med många underlydande bönder. I Småland hade stora delar av landskapet dålig jord med sämre förutsättningar för storbönder att bygga upp

Det första dokument som bekräftar att frälse funnits i socknen kommer från Berg (herrgården) 1358. Även Rösås, Lädja och Hjulatorp hade tidiga frälsegårdar.

kapital. Det innebar att ett begränsat frälse spriddes ut till de områden som hade relativt god avkastning.

För Bergs sockens vidkommande finns det skriftliga medeltida dokument som bekräftar att frälse funnits i socknen, om än på ett fåtal gårdar. Det äldsta bevarade dokumentet gäller för Berg (herrgården) där väpnaren Arvid Petersson daterar ett brev 1358. Genom att brevet dateras i Berg innebär det att Arvid Petersson faktiskt uppehåller sig där. Det betyder att Berg var sannolikt hans sätesgård. De frälsepersoner som innehade flera gårdar benämnde den gård de bodde på som sätesgård, alltså platsen för deras säte. Övriga frälsegårdar ägdes av frälsemän men brukades av arrendebönder. Som väpnare var Arvid i Berg näst i rang efter det fåtal personer som vunnit riddarvärdighet. Likt dem var han ryttare inom den av kungen nationellt disponibla hären. Han hade egendom, kapital och makt. Det innebar sannolikt också att han hade en framträdande roll i bygdens liv. Genom sitt jordäggande kunde han mobilisera underlydande bönder i uppbåd. Berg kunde alltså tidigt ha ingått i det nationella försvaret genom väpnaren Arvid och hade kanske så gjort långt innan honom. Det medeltida källmaterialet är alltför bräkligt för att ge säkra besked därom.

Det är främst genom 1300-talets källmaterial som hypoteser kan formas om Bergs medeltida militära historia. Samma sak gäller om frälset på vilket den militära förmågan byggde. Av det bevarade medeltida materialet visar det sig att även Rösås genom persontitlar på innehavare hade frälsestatus. Väpnaren Brynulf i Rösås sålde 1365 sin gård där till en Ragnvald Erengislesson. Brynulf skriver sig i köpehandlingen som boende i Rösås genom att betitla sig Brynulf i Rösås. Under Rösås låg flera underly-

dande hemman som dagens Lilla Rösås, Bråth, Espenäs och Älgabäck. Det omfattande jordinnehavet bildade en säker grund för väpnaren Brynulfs finansiella styrka som gav honom förmåga att hålla såväl häst och ryttare som rustning i utbyte mot skattefrihet.

Samma sak gäller för Lädja som dyker upp i handlingarna 1366 då en halvgård ges som morgongåva till en Kristina Magnusdotter. Under 1380-talet var Lädja sätesgård åt väpnaren Styger Jonsson. Änkan efter honom bodde kvar i Lädja efter hans död och skrev honom då som Styger i Lädja. Fortfarande lever namnet knape (väpnare, riddartjänare) kvar i gårdsnamnet Knapagård. Halvgården västra Lädja kom genom tidens gång att utvecklas till fem stamhemman, Broddsagård, Smeagård, Backagård, Norregård och Knapagård. Frågan om i vilken utsträckning östra Lädja ingått i den medeltid sätesgården måste i brist på material lämnas obesvarad.

Även Hjulatorp var sätesgård, åtminstone under tiden efter fjortonhundratalets ingång. En väpnare Jon Birgersson skriver sig som boende i Hjulatorp 1424. Återigen en sätesgård för frälse och därmed sammanhängande finansiell grund för militär makt, precis som i Berg, Rösås och Lädja.

Fyra kända sätesgårdar i det medeltida Berg bildade grund för bygdens roll i en begynnande kungatrogen armé. Väpnare till häst och deras uppåddade bönder utrustade med yxor, liar och spjut, tvingades kanske då och då ut i fält när inte skördebestyr ställde hinder i vägen.

En närmare syn på bygden runt de medeltida sätesgårdarna bekräftar tesen om värdet av god jordbruksmark för att ha ekonomisk kraft att kvalificera sig till frälsenivå. Omfattningen av röjningsrösen i de marker som omger dagens plöjningsbara ytor visar att stora arealer hävdats sedan länge. I takt med att gödslingsjordbruket vann mark, röjdes stora arealer från rösen. Samtidigt utvecklades olika former av växelbruk. I Rösås tillämpades redan under 1600-talet fyrsädesbruk vilket var ovanligt i dessa bygder. Genom fyrsäde varierades grödan i ett system som förhindrade utarmning av jorden. Synsättet var modernt för sin tid och visar ett engagemang för att öka jordens avkastning.

Slättö

Utanför Bergs herrgård i Bergsjön ligger en ö med namnet Slättö. På ön finns spår efter husgrunder och en källaranläggning som förmodas vara av medeltida karaktär. Under decenniernas lopp har stora förväntningar knutits till Slättö och dess förmodat medeltida lämningar. Några under-

sökningar har inte gjorts som bekräftar att spåren är medeltida. Det är emellertid inte ovanligt att varje antydning om medeltida byggnadsrester på öar eller näs invid medeltida sätesgårdar ger upphov till spekulationer om fortifikatoriska anläggningar. Allt ligger inom ramen om en allmän uppfattning att medeltiden skulle ha varit särdeles våldsam. I själva verket har olika avhandlingar visat att till synes fortifikatoriska anläggningar under medeltiden snarare varit skrytbyggen för att särskilja byggherren från det omgivande bondesamhället. Imposanta byggnader av för trakten ovanligt slag och utan genomtänkt försvarsmässig funktion spelade under medeltiden samma prestigemässiga roll som exempelvis i vår tid genom senaste Iphonen.

Slättös lämningar kan lika väl vara spår efter odling. På en lagaskifteskarta över bygden anges ön som äng vilket innebär att ett enklare åkerbruk övergått till slätter och bete. Slättö kan mycket väl ha varit ett underlydande nybygge till Bergs säteri och som gradvis övergått till extensivt bruk för slätter eller bete. Avståndet mellan fastland och Slättö är 500 meter vilket under isfria förhållanden omöjliggör ön som snabbt utnyttjad fortifikation.

Först under konung Gustaf Eriksson börjar Berg likt alla andra bygder att gradvis få en mer organisatorisk form inom ramen för ett nationell krigsmakt. Dackefejden var sannolikt en bidragande orsak. Likt i alla bygder sprang flera från Berg med "dacken". Bygdens folk fick pröva på något som kanske kunde liknas vid fältlivets umbäranden. I drabbningar långt från den egna bygden i trakter som Kisa och Östgötaslätten blev nationalstatens krav på militär organisation mer uppenbar. När därför ett militärt indelningsverk av äldre snitt började utvecklas under Erik XIV som grund för en nationell krigsmakt kom gårdar även i Berg att beröras. Mer om detta i kommande artiklar i krönikan.

Ovanstående reflektioner om den medeltida militära förmågan i Bergbygden baseras som framgått på ett synnerligen bräckligt underlag. Icke desto mindre är det möjliga hypoteser över förhållanden som kan ha varit verkliga.

Litteratur

Det medeltida Varend. Lars Olof Larsson 1964, ak avh
Småländsk bebyggelsehistoria, 1:4 Norrvidinge härad. Lars-Olof Larsson 1981
Huvudgårdar och herravälden. Martin Hansson 2001, ak avh
Aristocratic landscape. Martin Hansson 2006

Kampen för Bergs kyrka

av Cecilia Zadig

I oktober 2009 stängdes Bergs kyrka på grund av mögel. Sedan dess har inte mycket hänt. Inte förrän Stödgruppen Öppen kyrka i Berg bildades sommaren 2011. En av initiativtagarna är Cecilia Zadig, Sörskog, som här berättar om en kamp som bara har börjat.

Bara tanken kan göra oss förfärade.

Tänk om Bergs kyrka förblir stängd, igenbommad, lämnad att förfalla i generationer som ett övergivet Guds hus som inte får beträdas. Är det möjligt? Ja, det är möjligt.

Trots att det finns en lagstiftning som säger att kyrkor byggda före 1939 ska underhållas och de kyrkoantikvariska värdena vårdas av Svenska kyrkan, så är det möjligt. Faktum är att om Växjö stift inte vill eller anser sig ha pengar att mögelsanera finns risken att Bergs kyrka aldrig öppnas igen.

Växjö stift har särskilt stora tillgångar i skog och mark, som år 2010 värderades till fyra miljarder kronor. Trots det är argumentet att Svenska kyrkan inte har råd att underhålla stiftets kyrkor. Dessa tillgångar är skyddade och bara delar av avkastningen får anslås till renoveringar. Den kyrkoantikvariska ersättningen täcker bara en del. Därför kommer det att behövas en stark opinion för Bergs kyrka för att vi ska få se den öppnad igen.

Vad säger församlingsbor som idag inte kan fira julotta och gudstjänst, inte döpas, inte konfirmeras, inte vigas eller begravas i sin hemmakyrka? Vad skulle all de trogna församlingsbor säga som idag vilar på Bergs kyrkogård? Alla som skänkt pengar och arbetstid för att underhålla den? Jag vill inte tillhöra den generation som ser på när Bergs kyrka lämnas att förfalla.

Informationsmöte som upprörde

Var står egentligen Växjö stift i den här frågan? Den 16 maj 2011 hölls ett informationsmöte i sockenstugan under rubriken "Bergs kyrka-information om mögelstatus". Efter detta möte virvlade frågorna i huvudet hos dem som lyssnat och försökt förstå. Är situationen så allvarlig? Varför

Bilder från den 21 augusti 2011 då hundratalet personer deltog i en manifestation på kyrkbacken i Berg. 700 namnunderskrifter överlämnades och Stödgruppen presenterade sin vision i form av Budkaveln från Berg. Övre bilden visar personer ur stödgruppen, bland annat Linnéa Ivarsson och Cecilia Zadig (nedre bilden)

presenterades inga mögelmätningar? Är stiftets intentioner att lämna vår kyrka åt sitt öde? Används mögelproblemet som en ursäkt att stänga kyrkan definitivt? En obehaglig oro spred sig. En handfull Bergbor begärde sitt utträde ur kyrkan efter detta möte, eftersom de uppfattade tilltalet som stötande.

Flera personer som varit engagerade i kyrkans arbete i Berg önskade att det togs ett initiativ för att få kyrkan öppnad igen. Jag blev ombedd att samlar folk och se vad som kunde göras. Elva personer kom till den första sammankomsten som jag kallade till. Vi träffades den 13 juli på Elin Wägners Lillabjörka över en kopp kaffe och det stod snart klart att det fanns en stark önskan att starta en stödgrupp till kyrkorådet för Aneboda-Asa-Bergs församling. Stödgruppen Öppen kyrka i Berg föddes.

Redan vid vår första sammankomst pratade vi om att det också är

viktigt att kyrkan är öppen för förnyelse av verksamheten för att möta medlemmars andliga behov idag. Under juli och augusti träffades Stödgruppen och höll studiecirkel om vad vi vill ha kyrkan till. Vi träffade representanter för Öja kyrka för att ta reda på hur de drivit frågan om att få sin kyrka mögelsanerad. Vi försökte, bland annat i Smålands-posten, uppmärksamma andra på att vi vill se kyrkan öppnad.

Manifestation på kyrkbacken

Söndagen den 21 augusti kallade Stödgruppen Öppen kyrka i Berg alla intresserade till en manifestation för Bergs kyrka. Solen lyste på de drygt 100 gudtjänstbesökarna som var samlade framför kyrkotrappan. Vid detta tillfälle överlämnades 700 namnunderskrifter för kyrkans öppnande av Bergs sockenråds ordförande Lars-Erik Persson, till kyrkorådets ordförande Hans Falk. Namninsamlingen genomfördes under Bergveckan, då stödgruppen ännu inte var bildad, med sockenrådet som avsändare.

Vidare överlämnades ett dokument som Stödgruppen författat, Budkaveln från Berg. Birgitta Johansson, ordförande för Samfällda kyrko-fullmäktige i Växjö kyrkliga samhällighet, var inbjuden att ta emot budkaveln. Hon lade senare fram budkavelns innehåll för kyrkonämnden, som i september uttalade sig positivt för Bergs kyrka. Vårt möte uppmärksammades på en helsida i Kyrkans tidning och både Radio Kronoberg och Smålandsnytt har vid flera tillfällen uppmärksammat frågan.

Den 9 oktober 2011 var det två år sen Bergs kyrka stängdes. På årsdagen arrangerade Stödgruppen en ljusmanifestation vid kyrkotrappan i kvällskymningen. En kort gudtjänst förrättades av församlingspräst Annika Stacke.

Hearing om kyrkan

Den 8 november kallade vi till en hearing i sockenstugan om Bergs kyrkas framtid och hur det gemensamma kulturarvet förvaltas idag. Gunnar Petersson visade ett bildspel om de särskilt värdefulla föremålen från 1100–1200 talet som fanns i den gamla kyrkan och som nu förvaras på Smålands museum och Historiska museet i Stockholm.

På podiet i sockenstugan fanns domprost Thomas Petersson, stiftsantikvarie Torbjörn Sjögren, stiftsingenjör Christer Wisbrant, kyrkoherde Richard Grügiel, komminister Annika Stacke, fastighetschef Mats Lindblad, byggnadsantikvarie Jessica Jönsson Länsstyrelsen och Samuel Palmblad Smålands museum. Det fanns en betydligt mer positiv ton och inställning

till en renovering och öppnande än vid mötet den 16 maj. De ledande på podiet framhöll att om man ska renovera kyrkan vill man genomföra en omfattande omgörning som bland annat innebär att man bryter upp golvet och ersätter det med ett cementgolv och flyttar in socken-

Ljusmanifestation två år efter att kyrkan stängts.

stugans församlingslokaler längst ner i kyrkan. En stor renovering uppges kosta mer än tio miljoner kronor.

Risken finns att stiftets beslutsfattare inte ser Bergs kyrkas särart. Varför så stora förändringar? Skulle det inte kunna räcka att med modern teknik avfukta de mögelangripna bjälkarna i kyrkogrunden, skapa ett undertryck så att skadlig luft från grunden aldrig letar sig upp i kyrkan utan leds ut? Så har man löst frågan i Reftele kyrka. Vi ser fram emot den grundliga utredningen som fastighetschefen Mats Lindblad lovat oss. Under tiden jobbar vi fortsatt för att påverka dem som sätter agendan på Växjö stift till att förstå att Berg inte är vilken bygd som helst utan befolkad av stridbara ättlingar till ett särskilt kyrkligt folk.

Vad vill Bergborna med sin kyrka?

En fråga är vad Växjö stift vill. Den andra är vad dagens Bergbor vill ha sin kyrka till. Röster har höjts för att använda de utmärkta förutsättningar som Bergs kyrka har för att berika kyrkolivet med sång-och musikinslag i mästarklass. Musiken är för många moderna människor uttryck för andlighet. Bergs kyrka har utmärkt kyrkorgel, flygeln, god akustik i kyrkorummet och personer som ska vara med och skapa en Bergs musikkyrka.

I arbetet inom Stödgruppen Öppen kyrka i Berg under sommaren och hösten har jag känt att det finns en vilja och en önskan i Berg att vara en del av en förnyelse och utveckling av kyrkans verksamhet. Är Svenska kyrkan redo?

Fotnot: I Stödgruppen har följande personer varit aktiva: Linnéa Ivarsson, Erik Andersson, Gunnar Petersson, Ingegerd Vejvi, Inga-Gun Andersson, Trygve Ericson, Stephanie Tiedt, Cecilia Zadig. Flera andra har varit med på våra sammankomster.

Fotografier och minnen

av Tomas Persson

Författaren är intendent vid AB Stockholms Auktionsverk med ansvar för silver och smycken. Hans anknytning till Berg börjar två generationer tillbaka, och platsen är Sandviks banvaktstuga. Utifrån fotografier ur familjealbumet berättar han om släkten.

Som säkerligen många andra har jag i min ägo ett antal äldre fotografier. Jag är idag tacksam att jag lyssnade på min mormor, när vi ibland tittade på dem, men jag borde ha lyssnat noggrannare och framförallt antecknat det hon berättade.

Mormor Alma

Min mormor, Alma Gustafsson, föddes 1886 i Sandviks banvaktstuga, dotter till banvakten och träskomakaren Gustaf Johansson och hans hustru Karolina. Deras gravsten ser vi fortfarande omedelbart till vänster om ingången till vapenhuset i Bergs kyrka. Banvaktstugan beskrivs i Bergs krönika 1965. Om livet i stugan har mormors bror Ludvig Lindén skrivit i en tidigare krönika. Mormor var yngst i barnaskaran och hade fyra bröder som alla kom till Statens Järnvägar och tog sig namnen Lindqvist, Lindén och Berg. Det var nog lite status med järnvägen vid den här tiden – statens kaka var liten men säker hette det – och fina uniformer hade de också.

Vilda lekar med de yngre bröderna ledde till att mormor i femårsåldern trillade ner från ett päronträd och bröt armen. Pappa banvakten fick ta henne på hjulingen – den trehjuliga cykeln som gick på rälsen – till Lidnäs och därifrån med tåg till järnvägläkaren i Alvesta. Mormor gick några skolår i Matkulls skola och var mycket begåvad. Hennes lärarinna ville att hon skulle läsa vidare men detta tillät inte ekonomin.

I 15-årsåldern arbetade mormor som lillpiga hos häradsdomare Pettersson på Ugglehults gård. Där träffade hon den lite äldre pigan Emma från Släna i Dädesjö socken. Vid något tillfälle hälsade bror Emil på mormor och träffade då Emma. Tycke uppstod vilket resulterade i bröllop 1903. Emil och Emma bodde de första åren i en banvaktstuga i Tjörnarps norr

Ungdomarna på bilden heter Alma Gustafsson, Sandvik, Otto Jonasson, Hult, Ernst Andersson, Vinninge och Mina Johansson, Lidsjö. Alma och Otto är artikelförfattarens morföräldrar.

om Lund men när fadern pensionerades 1910 från banvaktstjänsten i Sandvik fick Emil den. Deras äldsta barn, Anna och Alma Berg, kom efter många yrkesverksamma år i Stockholm tillbaka till föräldrahemmet i Lammhult. Dit hade familjen flyttat 1924. Anna gick bort 2004 och Alma 1999, 100 respektive 93 år gamla. Båda vilar med sina föräldrar på Bergs kyrkogård.

Ungdomsvännerna

Mormor Alma hade i ungdomsåren många vänner, bland annat Rut Rydström i Vråen, Anna Rydström (gift Johansson) i Bredhult, Ernst Andersson i Vinninge, August Wennberg i Källehult och Mina Johansson på Lidsjö. Mormor berättade att August Wennberg var förtjust i henne och blev lite rival till hennes hjärtevän Otto Jonasson från Hult. Anna Johansson har skrivit om dessa ungdomsvänner och Bredhults marknad i en tidigare krönika (BK 1985 s. 13–14). En liten skandal stod mormor och Rut i Vråen för, när de som 18–19-åringar ensamma körde in till Växjö med häst och vagn för att hälsa på mormors släktingar. Dessa hade bageri i Långska gården på Sandgårdsgatan. Detta var nog ett äventyr för unga flickor men både mormor och Rut var säkert ganska kavata unga damer. Jag träffade Rut ett par gånger. Hon gifte sig sedermera med riksdagsmannen Erik Rydström i Vråen.

I mycket unga år hade mormor träffat sin tillkommande, Otto Jonasson i Hult, son till bonden och möbelsnickaren Jonas Abrahamsson född i Bråt och hans hustru Christina. Morfar fick namnet Otto då han var det åttonde syskonet som föddes. Ett barn dog och två bröder emigrerade tidigt till Amerika.

Släktur

När min morfars far Jonas Abrahamsson från Bråt fyllde 21 år och blev myndig 1855 beställdes ett fickur hos urmakaren Elmquist i Hjälmabyd. En silverboett till detta tillverkades av silversmeden August Wilhelm Ahnström i Växjö. Uret ägs av min kusin, sonsonsonen Jonas Jonasson i Moheda. Vid juletid tar denne även fram ”ljusakärningen” från Hult, dåtidens golvlampa med plats för ett ljus och en trästicka.

Bland de möbler som Jonas i Hult tillverkade fanns en speciell typ av chiffonje med inbyggt golvur (bilden). Ett sådant fick äldsta dottern Manda som gifte sig med Peter Johan i Kalvhult, Asa. Ett annat fick sonen Erik som övertog gården i Hult. På äldre dar köpte han ett par hyresfas-

tigheter i Lidnäs och flyttade dit. Jag hälsade som ung ibland på hans änka Elvira. Hon berättade att en natt hade linan till det stora lodet gått av och lodet fallit igolv, alldeles bredvid hennes säng. Det var ett sånt då sa hon, så att "ja" trodde att domedag'n va' kommen".

Bud om kungens död

Morfar Otto Jonasson anställdes vid Statens Järnvägar 1906 och hamnade som stationskarl på Lidnäs station. När kung Oskar den II avled söndagen den 8 december 1907 kablades nyheten telegrafiskt ut i Sverige via järnvägsstationerna. Morfar satt på stationen i Lidnäs och tog emot meddelandet och sände det vidare till nästa station på linjen. Mormor satt på högmässan i Bergs kyrka och såg genom fönstret att flaggan hissades i topp och sedan halades till halvstång. Hon förstod genast att kungen var död, då han sedan en tid varit svårt sjuk.

Efter mina morföräldrars giftermål 1911 blev det tre år vid Boxholms station i Östergötland. Där föddes min mor (Maj Persson) och hennes bror Arne. År 1914 gick flyttlasset till Moheda, där morfar tjänstgjorde till pensioneringen 1949.

Mormors mor möter centralvärmen

Mormors föräldrar i Sandvik, Gustaf och Karolina, byggde sig ett litet hus alldeles bredvid banvaktstugan. Dit flyttade de när han pensionerades 1910 och sonen tog över som banvakt. När han avled 1929 flyttade Karolina till en lägenhet i Moheda, nära dotterns familj.

Sedan mormor och morfar byggt en stor villa flyttade hon in hos dem och dog där 1937 nära 93 år gammal. När hon först såg sitt nya rum i

Jonas i Hult tillverkade en speciell typ av chiffonje med inbyggt golvur.

villan med modern centralvärme, kunde hon inte förstå att det inte fanns kamin eller kakelugn i rummet – ett värmeelement hade hon aldrig sett. Hon sade: "Dä' kan väl inte ble' varmt av det där järnet – vi måste väl ell'a nånstans".

Bilder och berättelser av stort värde

av Sune Andersson

Artikeln ovan är en personlig skildring som också är värdefull för historie-skrivningen, eftersom beskrivna skeenden har bundits väl till både plats och tid. Förutom rena fakta kan därför en del utläsas mellan raderna. Den innehåller till exempel uppgifter om att unga flickor verkligen ibland arbetade som "lillpigor" (mormor Alma något år efter 1900), att arbetsgi-varen var häradsdomare (alltså kunde lillpigor anställas i varje fall i större hushåll) och att platsen var Ugglehult (nära beläget och med välkända förhållanden för båda parter). Liknande korttidsarbeten var nog vanliga men nämns sällan eller aldrig i husförhörlängden. Faktiska uppgifter är därför svåråtkomliga. Läkarbesöket efter lilla Almas armbrottet skedde hos järnvägläkaren i Alvesta. Det visar att något liknande verksläkare fanns 1899 och att möjligen, men knappast troligt, hela familjen omfattades av den sjukvården. Snarare var det nog så att järnvägläkaren var den läkare familjen kände till.

I samband med artikeln fick jag titta igenom ett album med mer än 50 foton. Ett visade verktyg som användes vid trätoffeltillverkning. Detta foto kommer att finnas med i den kommande boken "Människor och mantal i Berg".

För nämnda bok vill jag som redaktör gärna låna foton, i första hand vardagsbilder och gärna på dragdjur som kor, oxar och hästar. Alla tre för en undanskymd tillvaro i krönikans spalter. Låt oss få se även små och oskarpa foton av arbete med hästar från tidigt 1900-tal! Gäller också vård av vagnar och selar. Tack på förhand!

En snörök vinter.

Väder och natur

av Erik Andersson

Erik Andersson, SMHI:s väderobservatör i Hult, sammanfattar sina iakttagelser kring väder och natur 2011.

Januari

Efter förra årets kalla och snörika decembermånad med konstanta minusgrader även dagtid, inleddes det nya året med blidväder på 2 plusgrader och rejält blåst. Snödjupet låg på 35 cm. Därefter en kall vecka med 5–10 minusgrader

Den 8–10 januari åter plusgrader. Snöras på alla brantatak, maskinhal-lar med platta tak hade tidigare fått skottas för hand för att undvika förra vinternstakskador.

Den 16:e var snödjupet 56 cm, det mesta under vintern. Då kom ett nytt mildväder som rensade skogarna. Grävmaskiner fick anlitas för att rensa bort takrasmassorna och byavägarnas höga snövallar. Snön sjönk ihop till 34 cm efter en del regn.

De sista två veckorna åter kallt med mindre snöfall. Den 26 januari visade sig ett fint norrsken, fast det flammade mest i söder.

Februari

De första tio dagarna milt med 3-4 plusgrader på dagen. Snötäcket smälte ihop ytterligare i den hårda blåsten. Harar och rådjur har varit tacksamma för utfodring denna långvariga vinter. Mycket ensilage, äpplen och havrekross har konsumerats. Även fågelautomaternas jordnötter och solrosfrö samt talgbollarna har haft strykande åtgång. Men det har varit en svår vinter för vildsvinen och många kultingar lär ha frusit ihjäl.

Den 11:e intensiva snöbyar med kalla nordvindar. Natten blev klar med 12 minusgrader. Detta stadiga väder varade månaden ut. Inte heller någon snö föll. Snödjupet, 20 cm med skare, med idealiskt skidföre. Ofta solsken och tidvis rätt sträng nattkyla. I Norrland uppmättes 40 minusgrader och även Bottenviken blev tillfrusen, liksom havet mellan Ölan och Gotland.

Mars

Natt- och dagtemperaturen i stort sett samma hela månaden. Oftast soliga dagar med maxtemperatur mellan 2-5 plusgrader. Nätterna klara och kalla, växlande mellan 2 och 7 minusgrader. Snöfall endast kring den 11:e samt den 17:e då 14 cm nysnö föll. Snödjupet konstant mellan 17-20 cm, ända fram till sista veckan i mars, då det kom ljumma vindar och tidvis stark blåst. Fälten blev snabbt rena och bäckarna svämmade över. Särskilt kring den 24:e som mätte hela 11 plusgrader och tillika månadens varmaste dag. Vårfåglarna ankom endast sakta ty de sista dygnen blev åter kallare.

April

Som vanligt de sista åren blev april den mest nederbördssnåla månaden, endast 7,7 mm. Den första veckan låg middagstemperaturen kring 8-10 plusgrader. Lädjasjön svämmade över till glädje för alla våra sjöfåglar. Efter den 8:e och flera dagar framåt stark blåst. Nattfrosterorna upphörde och maxtemperaturen steg upp mot 15 grader. Fälten torkade snabbt upp, sjöarna blev isfria och det första vårbruket kom igång redan den 12 april.

Vårblommor och gräsmattor grönskade redan kring den 15:e. Efter den 20 april sommarvarmt ända till månadens slut, med dagstemperaturen över 20 grader. Fågelsången var intensiv. Torrt i markerna. Sista veckan

*Islossning vid
Lunden.*

blommade lönnen och björken stod grön.

Maj

Den inledande veckan var kall för årstiden, med hagel, snöbyar och markfrost. Efter den 6:e kom värmen tillbaka. Snart stod björkskogen i sin skiraste grönska. Sommarfåglarna anlände i snabb takt. I mitten av månaden blommade liljekonvaljen och äppelträden för fullt.

Vårens första regn föll den 15:e, men fortfarande torrt i markerna efter ett mer än månadslångt uppehåll. Den 27:e kom 16 mm i ett härligt åskregn. Därefter kom växtligheten igång på allvar.

Juni

Årets regnrikaste månad inleddes med 8 dagars torrt högsommarväder. Men den 9 och 10 juni öste regnet ner och sammanlagt kom då 50 mm. Sedan regnet sjunkit undan började vallskörden omkring den 13:e. Under rådande väderförhållanden rundbalas numera nästan allt vallfoder.

Efter några dagars uppehåll föll det dagligen regn ända till den 26:e. Natten till den 23:e kom en extra ranson på 38 mm. Mest i hela landet var Växjö med 60 mm.

Under sista veckan fem dagars högsommarvärme med blåst. Både hö och ensilage bärgades.

Nederbörd under året

Januari:	50 mm
Februari	28 mm
Mars	41 mm
April	7 mm
Maj:	58 mm
Juni	142 mm
Juli	62 mm
Augusti	114 mm
September	85 mm
Oktober	69 mm
November	26 mm
December	70 mm
Summa	752 mm

Juli

Första hälften av månaden rätt varmt och skapligt väder med regn i bara små mängder. Den 14:e häftigt regn med stark nordostlig vind. Därefter en rätt ostadig period månaden ut, fast rätt varmt även nattetid.

Det varma, fuktiga vädret erbjöd ett rikligt år av både bär och svamp. Vi hade sparsamt med åskfronter och knott- och myggplågan var minimal, så även vad gäller getingar.

Augusti

Inledningen var torr och fin i fem dagar, då fick man passa på att pressa andra vallskörden. I övrigt var vädret ostadigt med mycket regn. I Skåne var skörden försenad efter skyfall. Natten till den 20:e kom 28 mm regn i samband med hårda vindar. Därefter fick vi en fin skördevecka. Den mesta säden tröskades då. På skogsnära vält härjade vildsvinen påtagligt.

September

Omväxlande höstväder. Mycket var dock oskördat i Skåne och Halland till följd av stora regnmängder. I våra trakter var äppelskörden dålig, däremot gott om plommon. Även hasselbuskarna gav ovanligt riklig skörd. I slutet av månaden låg det drivor av fullmogna nötter under buskarna. Nötkräkorna hade bråda dagar att gömma dessa i grandungarnas markskikt.

Den 17:e kom första markfrosten. Under de sista dagarna 20-gradigt sommarväder med sprakande höstfärger och skaror av flyttande vråkar. Höstens fuktiga väder bjöd på stora mängder kantareller, både gula och trattkantareller.

Oktober

Rätt fint höstväder. Första nattfrosten den 9:e. Fyra nätter kring den 15 oktober hade stark nattfrost, upp mot 7 minusgrader på sina håll. Trädgårdsblommorna var ett minne blott.

November

Ovanligt fin och varm höstmånad. Före den 20:e knappt någon nederbörd och bara lite tillfällig nattfrost i månadens mitt. Den 27:e hårda vindar över södra Sverige, 41 sekundmeter i orkanbyarna vid Hanö. Över sydsverige fälldes en del skog och många var utan ström. Vi kom lindringt undan i Småland, den här gången.

December

En mild och trist vintermånad. Mestadels under noll grader nattetid och någon plusgrad på dagen. Nederbörd i form av både snö, snöslask och regn. Snön blev inte liggande mer än några dagar i sträck. Just till julhelgen kom en varmfront in över hela landet med 6–8 plusgrader. Från juldagen och fem dagar framåt mycket blåsigt. Här kom vi undan lindringt denna gång också, strömvabrott endast 5–6 timmar och ett fåtal fällda träd. Värre var det i södra Norrland och fjällen där 100 000 hushåll stod utan el och miljontals kubikmeter skog stormfälldes.

Skidorterna i fällen led av stor snöbrist. I våra trakter kom det nederbörd så gott som varenda dag, men på ofrusna marker till förfång för skogsavverkningar men till glädje för vildsvinen. Deras framfart syns på ängarna men främst i ekskogarna till följd av riklig ollonskörd.

De vilda djuren får hjälp att klara vintern.

Bergs prästgård – en kyrklig epok är slut

av Inga-Gun Andersson

Sedan några år är Bergs prästgård inte längre i Svenska kyrkans ägo. Inga-Gun i Tors tecknar några minnesbilder av de präster som präglat prästgården genom åren.

2008 såldes Bergs prästgård, och därmed sattes punkt för en nästan 120 år lång epok med det röda huset vid Bergsjön som församlingens prästgård.

Bergs Prästgårds nuvarande byggnad uppfördes någon gång i slutet av 1800-talet. Ingen vet med bestämdhet vilket år. Möjligen beror osäkerheten på att prästgården ligger mitt emellan två rotar. Hjulatorps rote slutar vid Löjsjön och Björka rote tar inte vid förrän vid Vinninge vägsäl.

Efter att ha rådfrågat Sune Andersson i Vinnige verkar det som om ingen vet exakt datum för uppförande av huset. Nuvarande ägare Mark Hamilton har fått uppgiften att byggåret var 1890.

I "Småstugornas folk" s 343 finns en bild på den förra prästgården, tagen med konfirmander år 1879, och kyrkoherden var Karl Ludvig Krok, herde 1871–1892.

Alfred Ekedah, f 1860, tillträdde sin prästtjänst i Berg 1893. Att han bodde i den "nya" prästgården är helt klart och tydligen var han den förste, som bodde i huset. Ekedahl var ogift, men hans husföreståndarinnorna, fröken Sjögren, fungerade enligt folkmun på de flesta sätt som prästfru. Ekedahl dog 1935 och hjälpprästen Ture Pettersson tog över vid hans pensionering.

Ture Pettersson var gift med Nanna, och enligt vad jag hört nog det snällaste och givmildaste prästpar, som bebott prästgården. I vart fall 1936 års konfirmander – en stor och busig grupp, som undervisades i annexet (där Sally nu bor) – förplägades varje vecka. Saft och bullar vanligen, men vid sista träffen serverades kalasmat. Ture Pettersson flyttade senare till Gränna.

Nästa herde var Arthur Johnsson 1937–1958 med hustru Karin och barnen Astrid och Stig, (Stig har tagit fotona som illustrerar denna fram-

Bergs prästgård i vinterskrud. Bilden tagen omkring 1950.

ställning.) I Tors kunde vi se paret Johnsson på deras långa raska promenader. Johnsson var också den som 'lyste ut' Kurt inför äktenskapet med 'fröken Inga-Gun Pettersson'.

Ingvar Jonsson och hans fru Gunhild bebodde prästgården i några år 1962–69, och i Bergs Krönika 1965 kan man läsa hans artikel "Förändringar i den kyrkliga indelningen som berör Berg." En förändring som gjorde "prostgården" till 'bara' prästgård.

När komminister Erik Asplund 1957 flyttade in med hustru Ruth och barnen Karin, Bengt och Gunnar, var det till hus med taket sänkt ett par decimeter, vilket hade till följd att mössen hade julafton i mellanrummet. En decemberdag i slutet av 50-talet stod jag efter Asplund i kön i Erik Johanssons affär när han sa: "Alla ska ha sitt på julafton, jag ska be att få två musfällor...", så log han sitt härliga underfundiga leende och fortsatte:".. ja, jag kan ursäktat att de springer däruppe, men när de äter sig ut och tittar avundsjukt på oss när vi äter så..." Museländet i det mellanrummet kunde Heidi Sydmark långt senare bekräfta.

Köksrenovering

Efter Ingvar Jonsson flyttade Carl Gunnar Olsson in i december 1969 och bodde där med hustru Anna-Lisa och dottern Lena fram till sin pensionering 2002.

Under Carl Gunnars tid renoverades köket. Carl-Gunnar var matglad, mycket beläst, höll långa predikningar och var en omvitnat bra kon-

firmandlärare. På minnesstunden vid hans begravning berättade dotter Lena om det faktum att eftersom mamma Anna-Lisa förvärvsarbetade och pappa Carl Gunnar till stor del hade sin arbetstid i prästgården var det enligt Lena självklart att pappan tog hand om det praktiska i vardagen och att Lena fick följa med sin far på hembesök hos församlingsborna.

Vid en renovering 1950–51 grävde man ut en källare för att göra ett pannrum.

Pastorsexpeditionen var belägen i de rum som vetter mot öster, och Bergborna kunde få sina lysningar uttagna och personbevis expedierade med personlig service, varvid exakta expeditionstider inte alltid var nödvändiga.

I juni 2004 flyttade Heidi Sydmark in med sin Bosse och barnen Edvin och Ellen. Då var tjänstebostadstvånget borta sen ett par decennier och kyrkan skild från staten sen sekelskiftet. Heidi är en präst, som inte bävar för nya grepp. Hon införde 'heliga danser' och 'babysång' och vi i kören gladdes åt att få både Heidi och Bosse med där en tid.

Vi hade glädjen att ha ett par revyövningar i prästgården det år hela prästfamiljen medverkade i Bergrevyn. Om mössen i väggarna på något sätt delade de föregående prästgårdsinnevånarnas uppfattning, så tvivlar jag inte på att deras knaprande var en smula förebrående för sådant spektakel....

Sedan Heidi med familj flyttat till Ör 2007 stod prästgården mörk och tom tills dess att prästgården såldes.

Sommaren 2008 flyttade så de nya ägarna Charlotta Hansson och Mark Hamilton in och epoken med präster i Bergs prästgård var slut.

Läs mer

I Bergs krönika har tidigare publicerats "Kyrkoherdar i Berg", 1958 års krönika, "Förändringar i den kyrkliga indelningen som berör Berg", 1965, och "Bergs församling till ända", 2009.

Interiör från prästgården runt 1950.

Ko nummer 4408 har nedkommit med något så ovanligt som trillingkalvar. Händelsen har förevigats av SLU:s forskningsgrupp.

Hur rör sig älgarna i Berg?

av Göran Ericsson

De gula halsbanden är en signal att älgen du ser ingår i forskningsprojektet Sydälg. I februari 2009 märktes 25 älgar norr om Växjö med ett sådant gps-band. Forskningsprojektets ledare, professor Göran Ericsson vid SLU, redovisar vad projektet lärt.

Bergs socken är i mitt (älg)händelsernas centrum! I området Lammhult-Moheda-Växjö-Rottne försöker vi lära oss mer hur älgarna i Kronoberg fungerar och samverkan med sin omgivning. Just nu följer SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, och temaforskningsprogrammet Vilt och Skog drygt 20 älgar som alla bär ett gps-halsband. Halsbandet samlar sju positioner

innan det skickar informationen via ett textmeddelande (sms) till SLU som lagrar alla positioner i en databas och också ritar upp rörelsemönster för varje älg på en hemsida (www.alg-forskning.se).

En stor fördel med gps-halsband är att de samlar in data 24 timmar om dygnet, året runt. Det gör att vi bland annat kan studera älgarnas aktivitetsmönster. Informationen kan exempelvis användas för att studera sambandet mellan rörelse och bilolyckor med älgar.

Viktiga lärdomar

Vad har vi och alla intresserade lärt så här långt? Intressanta observationer från 2011 är att vi dokumenterat en trillingfödsel, att vi dokumenterat att en tre dagar gammal älg simmat med sin mor minst 250 meter – och att kalvningen börjar mycket tidigare än vad vi tidigare trott. De första älgkalvarna föds redan första veckan i maj vilket innebär att de ystra, vilsna och förvirrade fjolårskalvarna redan kan stötas ifrån sina mödrar med början i slutet av april.

Älgkorna är mer aktiva tidigt på morgon och senare på eftermiddagen kring skymningstimmarna, medan de rör sig mindre under dagen. Men tre perioder är älgkorna mer aktiva i Berg än annars, vilket kan mana till försiktighet i trafiken. Vi ser en ökad aktivitet dagtid i maj i samband kalvningen, i början av oktober i samband parningstiden och möjligen som ett resultat av jakten, samt i december då de byter till sina vinterområden.

Liksom för älgkor, är tjurarna också mindre aktiva under dagtid. I september rör sig älgstjurarna betydligt snabbare än under resten av året i samband med brunsten. Med maximala genomsnittsvärden upp till 600 meter per timme visade tjurar högre genomsnittlig rörelseaktivitet än korna i samma område som mest rörde sig 350 meter i snitt per timme under dygnet.

Tjuren har vidsträckt vinterområde

Under vår- och sommarperioden har älgkorna en genomsnittlig hemområdesstorlek på 1 100 ha och de tre tjurarna på 1 500 ha. Hemområden under vintern är något större både för kor och för tjurar (kor: 1 700 ha, tjurar: 4 700 ha).

Alla älgar är inte trogna Bergs socken året runt. Ett sätt att åskådliggöra hur knuten en älg är till ett visst område är att titta på avståndet mellan vinter- och sommarområdet. Våra resultat tyder på en stor variation. Det

finns några älgar som verkar vara kvar året runt i stort på samma område, men andra har en tydlig tendens att vandra från vinterområdet till separat sommarområde. I genomsnitt var avståndet mellan vinter- (1:e mars) och sommarområdet (1:e juni) 2,1 km, med ett genomsnittligt större avstånd för tjurarna (4,4 km jämfört med 1,7 km för korna).

Studierna i Växjöområdet där Bergs socken ingår fungerar bra. Vi har byggt upp en väl fungerande organisation med datainsamling och fältuppföljning i mindre omfattning. Som förväntat ser vi skillnader mellan olika älgindivider – ett fåtal älgar verkar ha helt skilda sommar och vinterområden, andra har områden som överlappar delvis – och endast ett fåtal verkar ha i sett helt överlappande områden. Det speglas också i älgarnas rörelseaktivitet och förflyttningar över året. Resultaten liknar vad vi sett i andra delar av landet. Jämfört med älgar i norra Sverige, rör sig Växjöälgar över mindre yta men i övrigt är det stora likheter. Märkta älgar i Växjöområdet visar en högre reproduktion än andra delar av landet som tyder på en bra kondition av korna.

Jämförelse i riket

Data från Växjöområdet ingår i ett flertal olika studier där älgdata från olika delar av landet jämförs. Till exempel tittar vi på hur korna väljer sina kalvningsplatser i olika studieområden eller hur tjurarna rör sig under brunstperioden. Dessutom ingår Växjömaterial i en studie där älgarna rörelsemönster i relation till infrastruktur och landskapet analyseras.

Mer information:

<http://www.alg-forskning.se>

Fotnot: Projektet Sydälg fortsätter och under början av 2012 har ytterligare 40 älgar märkts med gps, inom ett utökat område norr om Växjö.

Två fågelhöstar

av Sune Andersson

En som följer skeenden i naturen och framför allt i fågelvärlden är Sune Andersson i Vinninge. Här gör han en jämförelse mellan gässens och nötskrikornas beteende höstarna 2010 och 2011, sett från Vinninges horisont. I en angränsande artikel berättas om invasionen av korsnäbbar.

För dem som försöker följa skeendet i naturen är det fullt klart att höstarna 2010 och 2011 var väsentligt olika. I fågelvärlden märktes det särskilt i samband med höstflyttningen.

Till en början fanns betydande likheter mellan 2010 och 2011. Sålunda var eftersommaren i augusti regnig båda säsongerna. Skörden blev sen och besvärlig. Båda åren odlades säd, vete och havre på Vinninges och säteriets marker. Men sedan upphör likheterna.

Hösten 2010 fanns snötäcke ned till Dalarna i mitten av oktober, och här i Berg kom första snön den 21 oktober. Den smälte dock snabbt, men redan 19 november var det vinter i hela landet. Inget höstbruk kunde ske.

Hösten därpå, 2011, fanns ingen kvarliggande snö ännu vid årets slut. Höstbruket hindrades av våta marker, men kunde genomföras i december. Fågelmässigt betydde det att de stora flyttflockarna med ringduva, några innehållande mer än 500 fåglar, hann passera båda åren. Gässen, främst kanadagäss och en hel del grågäss, brukar anlända i slutet av skördetiden. Båda kom "normalt" 2010 men uteblev i stort sett 2011.

Gässen i närbild

Kanadagåsen är sedan länge den helt dominerande arten bland de rastande gässen här. Grågåsen brukar lämna oss redan efter någon månad, även om vädret är mildt. Båda kom alltså som vanligt 2010 under skördetiden men var ytterligt få året därpå. Väderförhållandena 2011 gjorde att gässen oavsett art hade gott om höstliga marker att beta i över stora delar av landet och behövde varken

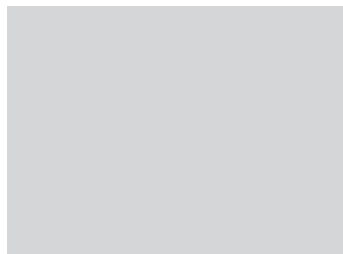

Bild på gås om det finns.

av tids- eller utrymmesskäl flytta söderut. För Bergs del kan man nog dra slutsatsen, att det finns bättre omgivningar att tillbringa hösten i än hos oss, om gässen kan välja.

Kanadagåsen tillhör släktet *Branta*, det "svartvita" gässläktet liksom den vitkindade gåsen. Grågåsen tillhör "vildgässläktet" *Anser*. För några år sedan, den 30 september 2007 fanns plötsligt en flock på 50–70 vitkindade gäss på stubben på säteriets stora Vinningsträda. Vitkindade gäss har varken förr eller senare rapporterats i socknen. Den ingår troligen regelbundet i det nattliga sträck som går över Smålands inland. De vitkindade gässens plötsliga besök antas ha berott på att de under dimmigt väder hade tvingats gå ner för att äta. Hösten 2011 var också tidvis mycket dimmig, men inga vitkindade gäss eller andra *Branta*-arter observerades på marken.

Nötskrikor

Nötskrikan tillhör kråkfåglarna och är stanfnfågel. Den har för vana att hamstra föda inför övervintringen. Ollon anses vara artens förstahandsval som hamstringsobjekt och inte nötter som namnet låter påskina. Större delen av åkerarealen i Vinninge hade 2010 varit besädd med vete. Vattenmängden i

marken hindrade, som nämnts, all höstbearbetning av jorden. Även vid normalt skördespill finns på stubbåkrarna åtskilligt med föda lämplig för bland annat nötskrikor så länge marken är obearbetad.

I september brukar nötskrikorna besöka lämpliga hamstringsplatser. Är det ollonår är målet främst ekdungar, annars de ännu ej höstvända åkrarna. År 2010 var det åkern som gällde, och den var rikligt besökt. Skrikorna kom som brukligt med ojämna vingslag en och en och rätt högt, slog ned, hoppade omkring och samlade föda, lyfte sedan och flög åter mot skogen. Om antalet hamstrande fåglar var större denna höst än under de senaste årtiondenas, kan inte objektivt bedömas. Däremot kunde tydligt ses att det främsta syftet med skrikornas besök var insamling av vetekorn.

Påfallande och avvikande var att flockar på 25–30 nötskrikor kunde ses likt ringduvor gå omkring och plocka korn nära intill varandra. Blev de störda lyfte de och flög upp i närmsta träd för att, sedan lugnet återställts, i samlad grupp slå ned på åkern igen och fortsätta plockandet. Det var tydligt att dessa skrikor just då övergivit instinkten att hamstra och endast

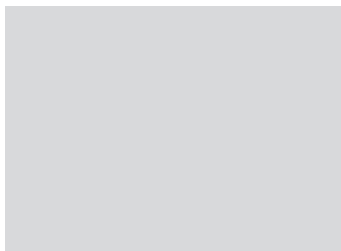

Bild på nötskrika om det finns.

sökte stilla hungern. Det förefaller troligt att detta var nötskrikor från annat håll som av väderförhållandena tvingats iväg söderut. I det läget hade hamstringsbeteendet ingen meningsfullt uppgift. Gruppens nötskrikor skulle sannolikt aldrig mera återse trakterna i Berg. De samlande skrikorna (hemmafåglarna?) brydde sig inte alls om gruppindividerna (strykfåglarna?). Om de hamnade intill varandra skötte var och en sin verksamhet.

Hösten 2011 har nästan helt saknat nötskrikornas skytteltrafik mellan åkrar och skog. Ej heller har några strykande grupper setts. Ett tämligen gott ollonår kan ha medverkat till skillnaden, eftersom skrikornas rörelser då är svårare att följa. De behöver inte flyga över öppen mark i samma utsträckning som andra år.

Skillnaden mot 2010 framgår även vad gäller flera småfåglars (tättin-gars) flyttningsmönster de båda åren. De vanligen tämligen stora kringstrykande ungfågelflockarna av finkar och sparvar har varit mycket få i år.

Invasion av korsnäbb från öster

av Sune Andersson

För gemene man är nog korsnäbbarna en tämligen okänd fågelgrupp, trots att åtminstone mindre korsnäbben ofta både hörs och ses vid vandringar i skog. Hannen är dessutom vackert röd och honan gulgrön till färgen. Den håller framför allt till i granskog. Eftersom den rör sig i trädtoppshöjd förblir den okänd för personer utan ordentlig kikare. Större korsnäbben har samma utseende men har hög, kraftig näbboch ses mera sällan. Bändelkorsnäbben med sina vita vingband är lätt att artbestämma men en verklig raritet. Alla tre arternas näbbar är korsade i spetsen, vilket givet gruppen dess namn. Alla tre arterna är specialiserade fröätare. Mindre korsnäbben lever av granfrö, större korsnäbben mestadels av tallfrö och bändeln föredrar frön från lärkträd.

Som barrfröätare inom hela det väldiga norra barrskogsområdet (taigan) häckar alla korsnäbbarter tidigt på året (februari). Är frösättningen någonstans dålig något år måste korsnäbben byta uppehållsort tillfälligt för att kunna överleva. Fler och fler ger sig av redan på senvåren och under sommaren är flyttningen i full gång.

På sensommaren når sedan rörelsen relativt ofta bland annat Sverige,

och man talar om en "invasion". Arter som betar sig enligt ovan kallas "invasionarter".

Sommaren 2011 inleddes ett enormt kottår för granen. De röda kottskotten satt tätt, på fristående träd ända från topp till nedersta grenar. Det verkade bli gynnsamt för särskilt mindre korsnäbben framåt årsskiftet, då fröna började mogna. Så blev

Bändelkorsnäbb..

också fallet, men det var bändelkorsnäbben som kom att helt dominera föreställningen detta år. Dess historia blev i korthet som följer.

I juli 2011 visade sig ett inflöde av bändelkorsnäbbar vid Västerbottenskusten. För Smålands del kom två rapporter mitt i sensommaren, den ena från Nässjötrakten och den andra efter ett par dagar från Nöbbele söder om Växjö. Per Fogelström gjorde den första observationen i Vinninge 30 juli. Det var en hanne som urskiljdes i en liten flock av mindre korsnäbb i trakten av Hälleberg. Arten var då antagligen spridd över större delen av södra Sverige. Sedan sågs och hördes den regelbundet hela hösten. Tyvärr var det mest ornitologer som fick uppleva den.

Bändelkorsnäbben häckar regelbundet i Ryssland och syns bara tillfälligt i Sverige. Vintern 2010/11 var det tydligen ont om lärkkottar i östra Europa och bändeln började förflytta sig västerut. Så har den gjort många gånger tidigare. En av de större invasionerna skedde 2002, då kanske 10 000 individer sågs i landet.

Att gruppen trots pråligt utseende och tämligen högljutt flockläte under flygningen är så okänd beror, som nämnts, på att den mestadels håller till i trädtopphöjd. Så fort de slagit till i en grantopp, oftast tillsammans med mindre korsnäbbar, och försökt skala fram fröna är båda arterna vanligen alldeles tysta. Det är då väsentligt större chans att finna flocken genom att lyssna efter nedfallande kottar än efter något läte.

Vid jultiden 2011 förelåg få rapporter om bändelkorsnäbb. Invasionen torde vara över för den här gången.

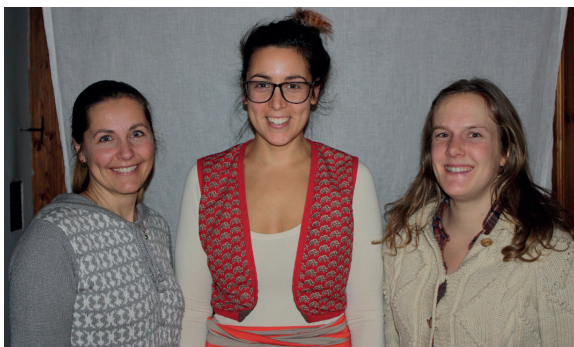
Ett år av projekt i Berg

av Maria Richter Simsek, Cecilia Hedstig och Sofia Asplund

Inom ramen för den europeiska Leader-modellen för landsbygdsutveckling har två projekt varit igång i Berg. Maria Richter Simsek, projektledare för Lärande bygd, samt Cecilia Hedstig och Sofia Asplund, projektledare för Branding Berg, berättar vad man haft för sig.

Vi har fått äran att driva två spännande utvecklingsprojekt under året. Har du sett ljus sena fredagskvällar lysa inne på Lilla Björka? Märkte du den nya loggan under Bergveckan? Upplevde du att det var fler ungdomar engagerade under sommaren? Har du tjuvkikat på vår nya hemsida? Var du på Kunskapsfestivalen i oktober?

Under året vi, Maria, Sofia och Cecilia, jobbat för Bergborna. Syftet är att långsiktigt verka för en levande landsbygd, för att Berg ska fortsätta vara en bygd som vi alla kan trivas i och vara stolta över. Därför har vi fokuserat på fånga bybornas egna idéer, involvera ungdomar, skapa mötesplatser, förbättra kommunikationen och bli medvetna om vad vi redan har.

Projektledarna Cecilia Hedstig, Maria Richter Simsek och Sofia Asplund.

Lärande bygd har under året bjudit in till arrangemang på Lilla Björka med olika tema inom Elin Wägners idévärld, som jord, ekologi, ekonomi, genus och fred. Teman som diskuterats över en god ekologiskt lagad måltid. Under året har föreningarna i Berg tillsammans startat föreningskafé på Lilla Björka sista söndagen varje månad. Vi har också haft ledarskaps- och sommarjobbsskola för ungdomar i Berg där de under två veckor fått lära sig både praktiskt och teoretiskt ledarskap.

I höstas hade vi också en riktigt bra kunskapsfestival där Bergbor delade

med sig av vad de kan, tycker är roligt och vill sprida till andra. För att hjälpa Bergborna att använda sin kunskap över åldersgränserna så har en kunskapsbank startats. Den har nu 45 medlemmar som vi hoppas kommer att börja byta kunskap med varandra under det kommande året. I Kunskapsbanken kan man hitta såväl vad bergborna kan och vill dela med sig av, som vilka som vill lära mer. På så sätt hoppas vi att den kunskapen som vi har gemensamt inte går förlorad.

Vi har också gjort cykelturer i området för att se och lära mer om vår vackra natur och kulturlandskap och hur vi kan vårda den så att framtidens bergbor får möjlighet att leva lika vackert.

Gemensam marknadsföring

Branding Berg har under året försökt att skapa mötesplatser för företagare och ungdomar. Vi har velat hitta vägar för företagarna att samverka. Ett exempel på det är att några företagare var engagerade i påsk, då de gemensamt marknadsförde sig och var synliga i Lilla Björkas stallar. På kvällen arrangerade festligheter för byborna.

Ungdomarna har vi stöttat så att de vågat prova egna sommarjobbsidéer som exempelvis fotbollsskola och cykeltävling. Några ungdomar fick åka på inspirationsresa till ett andsbygdsområdet i Holland där de fick se hur andra ungdomar jobbat med stöd ifrån Leader.

Vi har försökt att lyssna på vad Bergsborna själva är stolta över och använt det som utgångspunkt för en ny hemsida och broschyr. Vi hoppas att den nya hemsidan ska bli levande och använd, samt hjälpa oss kommunicera och få ut information. För att gemensamt synas och marknadsföra vår vackra socken har Branding Berg tagit fram en logga som kan användas under Bergveckan eller vid egen marknadsföring. Just nu arbetar vi med ett broschyrmaterial som kommer att bli klart i vår.

Sofia och Maria har varit på äventyr till Karlstad och berättat om arbetet vi gör här i Berg och visat utställningen "Framtiden i Berg" på Future Perfect, en tredagarsfestival om hållbar utveckling. Lärande bygd har också varit i Östersund på Mittuniversitetet, och nio unga Bergbor har varit i Flevoland, Holland.

Avslutas 2012

Branding Berg fortsätter till den 21 mars 2012 och Lärande bygd till 15 november samma år. Vi hoppas att det vi fått äran att hjälpa till att påbörja, får en fortsättning under kommande år.

Hänt i Berg 2011

En kort sammanfattning av det som hänt i Berg under 2011, i stort och smått.

Januari

16 januari: Julgransdans på kyrkbacken, under musikalisk ledning av Björn Stern och Mats Ericson. Tomtebesök och godispåsar till barnen.

16 januari: Prova på tunnbrödsbakning i hembygdsgården. Blev mycket populärt. Receptet publicerades senare i Bergbladet.

23 januari: Luftgevärsskytte parallellt med pingsträning på torsdagar i bygdegården.

Februari

1 februari: Leader-projektet Branding Berg drog igång, med Cissi Hedstig och Sofia Asplund som projektledare. Därmed hade Berg två Leaderprojekt som löpt parallellt under hela året; Lärande bygd och Branding Berg.

13 februari: Nätverksträff för företagare. Ett initiativ inom projektet Branding Berg.

15 februari: Första planeringsmötet inför Bergveckan. Många deltagare och många idéer.

18 februari: Öppen middagsbjudning med temat Mat & Jord i Lilla björka. Ingick i Lärande bygd, som också genomförde middagar med teman som Ekonomi, Ekologi, Genus och Fred, alla med anknytning till Elin Wägner. Totalt har 70 personer deltagit. Hälften av gästerna har varit bergbor och resterande har varit hemliga gäster utifrån som är engagerade eller arbetar inom temat

27 februari: Lädja Bambis ordnar ett hockeymirakel i sista matchen för säsongen och vinner, trots flera inhoppare, mot Campus.

Mars

Mars: Eons grävningar i Lädja-Rösås ska komma igång i mars vilket skyndar på bredbandsgruppens arbete.

18, 19, 25 mars: Revygänget spelar upp "Hyr en tonåring" för fulla hus. Lördagsföreställningen 19 mars som revysupé i samarbete med sockenrådet.

"Hyr en tonåring" hett årets Bergrevy med bland andra Sussie Atterday, Carina Härlin, Karin Petersson Franzén, Moa Olofsson, Kalle och Björn Franzén samt Hanna Olofsson.

Manda Zanier, Alva Stern, Nellie Sander, Alfrida Hedstig och Ludwig Petersson uppträdde på musikcafé.

Lars-Erik Persson, Lädja, har som ordförande i sockenrådet varit ytterst ansvarig för två leaderprojekt.

Kunskapsdagen (t h) var en av många nya aktiviteter inom ramen för Lärande bygd, med Maria Richter Simsek som projektledare.

27 mars: Hembygdsföreningens årsmöte. Berg Göransson omvaldes till ordförande.

April

2 april: Barnteater för de minsta. Regionteatern spelade föreställningen Bajskorv.

10 april: Musikcafé med allsång i Bergs bygdegård ordnat av Röda korset och kyrkokören i samverkan. Intäkterna, 3 388 kronor gick till Röda korsets vårsamling..

15 april: Möte för företagare och ungdomar. Ännu ett möte med entreprenörstema inom Branding Berg.

24 april: På påskdagen ordnades Påsksmällar i Bergm med aktiviteter och utställningar, allsång och jättelång rulltårta.

27 april: Bredbandsmöte om svårigheterna att genomföra ett bredbandsprojekt för hela Bergs socken. Lädja med omnejd är på gång, tack vare Eons nedgrävning av elnätet. Men det är finansieringsproblem för övriga delar och föreningen Bredband i Berg har blivit rekommenderad att dela upp socknen på flera, mer begränsade geografiska områden för att få ut maximalt stöd.

30 april: Valborgsfirande i hembygdsgården, med brasa, körsång och vartal av Torsten Persson i Sjögården.

Maj

1 maj: Första föreningscaféet i Lilla Björka ordnat av scouterna. Fem föreningscaféer har genomförts på Lilla Björka, med totalt ca 175 gäster!

Hembygdsföreningen och Lärande bygd genomför naturhistoriska cykelturer. Den första över Lädja, Bråt och Lövhult 1 maj. Den andra på nationaldagen gick över Hösatorpet, Björka, Ernatorp, Vinninge. och den tredje den 28 augusti runt Bredhult, Vråen, Sandvik, Torpastaden, Lövhult.

11 maj: Fotbollsträningen rullar igång på fotbollsplanen i Berg. Alla laddar inför Bergmästerskapen...

16 maj: Ett informationsmöte om Bergs kyrkas status väckte många upprörda känslor. Kommer vår mögelskadade kyrka att förbli stängd?

Naturcykeltur?

Juni

21 juni: Anton Andersson, Erik Nilsson, Lucas Svensson och Marcus

Spännande och skrämmande. Aktörerna i äventyrsspelet Lodhga sparar inte på krutet för att ge de unga deltagarna en upplevelse.

Blomstermarkerad stig till Galleri Glashuset i Berg.

Maria Ahl-Zanier utanför Gamla affären som också innehåller MAZ Arts ateljé

Fåglar i fantasi och verklighet på Lädja snickerimagasin.

Skogström startar fotbollsskola i Berg för totalt 23 barn i åldrarna 5-11 år. I tre dagar tränade de fotboll. Ingår i Branding Berg ungdom.

25 juni: Midsommarfirande i scoutstugan. Trots många blöta regnskurar under dagen kom det mycket folk till midsommarfirandet. Under eftermiddagen bjöds det på underhållning av det lokala bandet Faith (Linn Claesson, Jesper Larsson, Ellen Sand, Moa Sand och Marcus Skogström). Scouterna sjöng Idas sommarvisa och ett par grupper framförde sina rop. Lotter såldes, tipsrundor gicks, kaffe kokades och dracks och kringelpåsar fikades i det gröna. **Juli:**

2-10 juli: Bergveckan blev en stor publiksuccé. Kanske den bästa tillströmningen någonsin. Förutom alla utställningar av olika slag, hölls också föredrag både på Lilla Björka och Hinsekind. Lena Hoels master class höll konsert i missionshuset, där också paret Hoel-Aldéns Ad Lib 9 och kyrkokörens konsert hölls, på grund av Bergs kyrkas stängning. Mopedralyt tangerade rekordsiffrorna, cykeltävling genomfördes liksom Lädjaloppet. Bästa kringlan utsågs, takspån hyvlades och trolgårdsgård förevisades. Och mycket, mycket mer...

Under Bergveckan genomfördes en namninsamling med kravet att Bergs kyrka ska öppnas igen. 700 personer skrev på. Kort efteråt bildades Stödgruppen Öppen kyrka i Berg.

Augusti:

14 augusti: Välbesökt rotevandring i Holma rote med Bengt Jonasson som historisk ciceron.

20 augusti: Skytteföreningen ordnade pub-kväll, efter förra årets jubileumsmodell, med irländsk music av Skibbereen i skyttepaviljongen.

21 augusti: Stödgruppen Öppen kyrka i Berg/sockenrådet överlämnar 700 namn i namninsamlingen till kyrkorådet vid en aktion på kyrkbacken. Drygt 100-talet församlingsbor var samlade till högmässa i det fria, manifestation samt kyrklunch.

28 augusti: Årets Bergmästerskap i fotboll. Bergs lag vann över Lädja, Holma/Bredhult och det Asa-lag som deltog för första gången

September

16 september: Arrangörerna av Bergveckan samlades till kombinerad utvärdering och fest. Resultatet blev en lång lista över idéer och förslag till förbättringar, samt en stunds trevlig samvaro för ett gäng som jobbat hårt med årets arrangemang.

På led men med mycket skiftande fordon gav sig de många deltagarna på mopedrallyt iväg på sin runda.

Caltexmacken med sortiment från förr.

17 september: Skördefest och växtbyte, den här gången i Lädja skola, ett samarrangemang mellan Lädja badplatsförening och sockenrådet.

Oktober

7 oktober: Kura skymning avslutade hembygdsgårdens säsong, med film från en av Märta Schleckers mannekänguppvisningar.

8 oktober: Kunskapsdagen, ett nytt initiativ av Lärande bygd i samarbete med grannsocknarna. Totalt deltog 65 personer i matlagningskurs, lerworkshop, arkitekturvandring, musik, mjölksyrning och historisk utflykt i Åby mm.

9 oktober: Ljusmanifestation vid Bergs kyrka på tvåårsdagen av kyrkans stängning. 30-tal deltagare tände ljus och marschaller runt hela kyrkogården.

27 oktober: Nio ungdomar från Berg åker tillsammans med ledare till Holland för att besöka ungdomsprojekt inom leader.

30 oktober: Sockenstämma. 60-tal Bergbor deltog. Mary Lou Ward läste en egen text, Måste man älska sin mormor? Och ett utdrag ur Hedebyborna. Årets Bergbor: Cissi och Lalle Hedstig.

November

8 november: Hearing om Bergs kyrka, den här gången på initiativ av Stödgruppen Öppen kyrka i Berg. Något mer positiva tongångar från kyrkans expertis än vid maj-mötet. Men fortfarande anses en renovering kosta minst tio miljoner kronor.

22 november: Paneldebatt och information om busslinjerna och de planer som finns om nerdragningar för bussturerna. Gemensamt Bergs och Ör-Ormesbergas sockenråd, där ansvariga politiker fick svara för sig. Trots intensivt opinionsarbete verkar dock bussturerna dras in ändå, något som drabbar framför allt gymnasieelever och andra pendlare utanför de orter som har tågstopp.

3 december: Röda korsets traditionsenliga adventfest samlade som vanligt många vuxna och barn. Fint luciåtåg under ledning av Sara Ericson och Mimmi Persson. Auktionen, med Lars-Göran Pehrsson som utropare gav 8495 kronor. Totalt gav adventsfesten ett överskott på 14950 kronor.

Bästa smålandsskringlan utsågs i hembygdsgården.

Kjell Gustafsson berättar hur man gör en smålandsgårdsgård vid Gustafs Bjursjö.

Lättsålt karamellsortiment i Gamla affären i Berg.

Årets sommarutställning på Lilla Björka med kläder uppsydda av Textilhögskolan i Borås efter Siri Derkerts modeteckningar

Fastighetsaffärer 2011

Berg 4:2. Säljare: Janniche Botner och Tonny Westergaard. Köpare: Pawel Rosinski och Piotr Smolarek. Pris: 345 000 kronor.

Bergs-Hult 2:1. Säljare: Hjalte Petersson. Köpare: Eira Eva Maria Petersson. Arv.

Bergs-Norratorp 2:2. Säljare: Karin Gyllensten. Köpare: Folke Helmer Nilsson. Gåva.

Bergs Söreskog 2:1. Säljare: Per Martin Lamme och Helena Marianne Krantz Lamme. Köpare: Caroline Andersson och Amandus Hammargren. Pris: 1 450 000 kronor.

Lädja 6:10. Säljare: Adolf Viktor Sigfrid Fransson. Köpare: Jeanette Jenny Theres Persson och Eva Marie Elisabet Persson. Pris 350 000 kronor.

Matkull 1:4. Säljare: Linnéa Ivarsson. Köpare: Bo Ove Lennart Ivarsson. Gåva 1/2.

Skönsboda 1:1. Säljare: Linnéa Ivarsson. Köpare: Bo Ove Lennart Ivarsson. Gåva 1/2.

Toragård 2:1. Säljare: Bengt Erik Landin och Gunilla Kristina Landin. Köpare: Peter Micael Hultsberg. Pris: 500 000 kronor.

Personnotiser 2011

Födda:

Eskil Valentin Hansson, son till Jenny och Erik Hansson, Matkull, född den 17 april.

Alfons Pizzeghello, son till Ulrika Pizzeghello Johansson och Andres Pizzeghello, Geboda, född den 12 juni.

Edvin Karl Anton Andersson, son till Camilla Einarsson och Mikael Andersson, Lädja Hultäng, född den 1 augusti.

Svante Hugo Kenneth Hammargren, son till Caroline Andersson och Amandus Hammargren, Söreskog, född den 21 augusti.

Konfirmerade i Berg

Anton och Matilda Kanstedt, Lädja, Lucas Svensson, Lassagård, Albin Larsson, Torshult, Matilda Johansson, Sandvik, Carl Hamilton, Bergs prästgård, Erik Nilsson, Bredhult samt Birk Niklas Janz, Holma.

Döda

18 januari: Bertil Gustafsson, Holma, född den 6 december 1923.

24 maj: Ingeborg Petersson, Hagtorpet, Berg, född den 20 april 1923.

11 juni: Ewa Samuelsson Wernersson, Hagstad, född den 5 augusti 1957.

27 december: Karl Martin Svensson, Lövhult, född den 24 februari 1928.

Personer från andra församlingar som gravsatts i Berg

Adolf Fransson, Lammhult, född den 15 februari 1919, död den 1 april 2011.

Gunborg Henriksson, Lammhult, född den 27 november 1918, död den 14 april 2011.

Yngve Jonasson, Moheda, tidigare Holma, född den 20 mars 1918, död den 20 oktober 2011.

Äldst i Berg

Äldst i Bergs socken var vid årsskiftet Erik Gustavsson, Rösås, född den 15 juni 1919 och den äldsta kvinliga invånaren var Inga-Maj Rohlin, Slätt-hult Grönelid, född augusti 1919.

Befolkningssiffror

Bergs gamla församling hade vid årets slut 501 invånare, 263 män och 238 kvinnor.

Stipendiater-
na (från vän-
ster i bild) :
Frida Gustavs-
son, Erik
Wiréhn, Algot
Alexiusson,
Amanda
Eldeland,
Kerstin Vare-
nius. Bakom
dem står Inge
Magnusson
med hustru.

Årets Magnusson- stipendiater

av Lars-Göran Hestig

2011 års stipendieutdelning ur Torsten och Maria Magnussons stiftelse blev en familjär tillställning i missionshuset i Lädja med efterföljande måltid i Lädja skola.

Inge Magnusson deltog sedvanligt, denna gång i sällskap med sin hustru.

Utdelningen ramades in av Lena Blomquist på ett förtjänstfullt sätt. Härlig kronobergsk folkmusik framfördes av Magnus Gustafsson och Ulrika Gunnarsson från folkmusikgruppen Sågskära. Styrelseledamot Karl Johan Krantz berättade i korthet om Lädja bys historia. I samband med måltiden fick stipendiaterna berätta om sina studier och framtidsvisioner inför nyfikna åhörare.

2011 års stipendiater:

Frida Gustavsson, Hisshult. Socionomprogrammet. Lunds universitet.

Erik Wiréhn, Bredhult. Maskinteknisk utbildning. Linnéuniversitetet i Växjö.

Algot Alexiusson, Lammhult. Gastronomi. Högskolan i Kristianstad.

Kerstin Varenius, Ernatorp. Civilingenjörsprogram i bioteknik. Umeå universitet.

Amanda Eldeland, Lammhult. Masterutbildning i Internationell kris- och konflikthantering. Göteborgs universitet

Innehåll

Verksamhetsberättelse 2011	1
Lädja väveri i Lädja Sjögård av Monnica Söderberg	6
Bygdeförsvaret sedan medeltiden av Karl Johan Krantz	19
Kampen om Bergs kyrka av Cecilia Zadig	24
Fotografier och minnen av Tomas Persson	28
Väder och natur 2011 av Erik Andersson	33
Bergs prästgård – en kyrklig epok är slut av Inga-Gun Andersson	38
Hur rör sig älgarna i Berg av Göran Ericsson	41
Två fågelhöstar, invasion av korsnäbb av Sune Andersson	44
Ett år av projekt i Berg av Maria Richter Simsek, Cecilia Hedstig och Sofia Asplund	48
Hänt i Berg	50
Fastigheter och personnotiser 2011	58
Årets Magnussonstipendiater Lars-Göran Hedstig	60

Pris: 75 kr

Krönikan ges ut av Bergs hembygdsförening
Föreningens bg: 394-8247
Krönikan tillhandahålles genom:

Lena Johansson
Lövhult
360 30 Lammhult
0472-75008

Bengt Göransson
Lädja Trulsagård 3
360 30 Lammhult
tel: 0472-750 27

ISSN 0281-912

Alla årgångar av krönikan
från 1944 och framåt finns
att köpa.

De tre senaste till åsatt pris
och tidigare årgångar för
20 kr.

Hela upplagan 1944-2006
för 800 kr.